

N Á B O Ž E N S T V O A S Ú Č A S N O Ť

N a S

1/1988

O B S A H

Pohľad na Mariánsky rok na Slovensku	2
Podmienky pre získanie plnomocných odpustkov v Mariánskom roku	6
Synoda o laikoch - ovocie II. vatikánskeho koncilu	7
Posolstvo 7. biskupskej synody	9
Komentujeme	14
List generálnemu tajomníkovi synody	16
Pohreb biskupa Gábrisa	17
1888 - Don Bosco žije - 1988	18
Liturgia ako posvätná hra	22
Mariánske pútnické miesta na Slovensku - 2. časť	27
Mons. Viktor Trstenský 80 - ročný	29
Život po živote	32

P o h l a d n a M a r i á n s k y r o k n a S l o v e n s k u

Slovenskí katolíci prijali s radosťou, ba možno povedať s nadšením správu, že Sv. Otec vyhlásil Mariánsky rok 1987/88. Na prelome rokov 1987 a 1988 sa chceme zamyslieť nad tým, čo sa udialo na Slovensku v rámci prvej časti Mariánskeho roka do 31. 12. 1987 a potom chceme pripomenúť, resp. dať nové podnety pre druhú časť Mariánskeho roka - v kalendárnom roku 1988.

1. Pokus o zhodnotenie doterajšej časti Mariánskeho roka

Vopred upozorňujeme, že tu spomenieme najmä celonárodné a iné väčšie podujatia, ktorých význam jasne prekračuje miestny rámec. Je nám známe, že v jednotlivých farnostiach a spoločenstvách podľa miestnych možností sa uskutočnilo veľa vydarených mariánskych podujatí, o ktorých tu však pre nedostatok miesta nie je možné písať. Ale ak nám pošlete o nich správu, zaradíme ju do podkladov pre vypracovanie Pamätnice o Mariánskom roku na Slovensku, ktorá sa údajne má vydať v Ríme.

V prvom rade s potešením a uznaním konštatujeme, že oficiálne vedenie Cirkvi na Slovensku - ako sa nám zdá - sa aktívnejšie a pomerne včas zangažovalo vo veci Mariánskeho roka /v porovnaní azda s Metodským rokom 1985, s prípravou zasvätenia Panne Márii.../. Uvedieme tu hlavné prvky tohto zangažovania. Ak tento prehľad bude neúplný, príčinou je nedostatok oficiálnych informácií /v Katolíckych novinách - ďalej KN/. Prosíme, aby prípadné kritické pripomienky boli brané ako konštruktívna kritika, ktorej cieľom je prispieť k vylepšeniu v budúcnosti.

Zbor ordinárov Slovenska /ďalej ZOS/ vydal doteraz 3 pastierske listy:

1. k začiatku Mariánskeho roka - 7. júna /KN č. 23/,
2. o viere Panny Márie - 6. septembra /KN č. 36/,
3. o harmónii medzi telom a dušou P. Márie - 6. decembra /KN č. 49/.

Vo všetkých troch pastierskych listoch boli pekné citáty z encykliky Sv. Otca o Panne Márii.

Nevedno prečo ZOS /a po ňom aj KN/ hovorí o "Mimoriadnom mariánskom roku", keď Sv. Otec vyhlásil "Mariánsky rok" /viď napr. encykliku Redemptoris Mater - ďalej RM - a iné vatikánske texty a rozhlasové relácie/. O mimoriadnom mariánskom roku by malo zmysel hovoriť, keby boli pravidelne vyhlasované /riadne/ mariánske roky; ale tak tomu nie je.

KN č. 32 informovali o dekrété Apoštolskej penitenciárie o mimoriadnych odpustkoch, ktoré možno získať v Mariánskom roku. Chýbala nám však konkrétna informácia pre Slovensko - to, čo vyhlásili jednotliví ordinári pre svoje diecézy /napr. v trnavskej arcidiéceze je možné získať každý deň plnomocné odpustky pri púti do Šaštína, Mariánky alebo Báča za obvyklých podmienok/. Taká komplexná informácia v KN by bola vítaná aspoň pre druhú časť Mariánskeho roka. V českých KN sa oznamy o púťach, odpustkoch a pod. pravidelne a vopred uverejňujú.

V KN č. 32 bola tiež uverejnená krásna modlitba Sv. Otca na Mariánsky rok, bohužiaľ však trochu okresaná: koniec 3. odseku znie v KN takto: "a daj silu všetkým čo trpia"; podľa diecéznych obežníkov /a samozrejme zahraničných zdrojov/ má byť: "a daj silu všetkým, čo trpia pre vieru". Myslíme si, že je to významný rozdiel a že by si KN nemali dovoliť také "úpravy" slov Sv. Otca.

Rímska kongregácia pre bohoslužbu vydala na Mariánsky rok zbierku rozličných mariánskych omšových formulárov; tieto omše /pre typické u nás predkážky.../ doteraz neboli dané v slovenčine do pastoračnej praxe.

Sv. Otec vydal k Mariánskemu roku už 25. marca prekrásnu encykliku O Matke Vykupiteľa /RM/; hoci z tejto encykliky už bolo v KN a spomínaných pas-tierskych listoch všeličo citované, doteraz ako celok v slovenčine tlačou nevyšla /pričom sú k dispozícii už niekoľko mesiacov aspoň 3 rôzne prekla-dy/. Pritom - podľa nášho názoru - encyklika neobsahuje nič také, k čomu by mohla mať štátna cenzúra výhrady.

Máme správy o slávnostnom otvorení Mariánskeho roka na Turíce /prípadne už na vigíliu Turíc/:

- V trnavskej diecéze: v Šaštíne, otvorenie viedol nebohý Otec biskup J. Gáb-riš - viď aj KN 25. V deň vidílie sa v tejto našej národnej svätyni zas-tavila Matka Tereza cestou do Čenstochovej.
- V banskobystrickej diecéze: na Starých Horách biskup Mons. J. Feranec.
- V spišskej diecéze: na Mariánskej hore v Levoči dp. M. Kľučár.
- V prešovskej gr. kat. diecéze: v Rafajovciach O. ordinár Mons. J. Hirka.

O otvorení Mariánskeho roka v košickej, nitrianskej a rožňavskej die-céze bohužiaľ nemáme informácie /ani oficiálne z KN, ani neoficiálne/.

Zástupcovia katolíckych hnutí na Slovensku sa dohodli, že prispejú k prehĺbenému prežívaniu Mariánskeho roka na Slovensku dvomi formami:

- A/ Na každý mesiac Mariánskeho roka /od júna 1987 do augusta 1988/ bola zvolená istá téma s tým, že na túto tému vypracuje niektoré hnutie dvojs stránkovú úvahu, ktorá sa rozšíri medzi všetky spoločenstvá a tieto ju budú meditovať, študovať, prediskutovávať, a súčasne tá téma bude hlavným úmyslom modlitieb v príslušnom mesiaci. Tak ako bolo dohodnuté vyšli tieto úvahy:

jún 1987: Mária a Duch Svätý
júl : Prehĺbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie
august : Mária a Božie slovo /Písmo sv./
sept. : Sedembolestná - Patrónka nášho národa a najmä chorých
október : Ruženec - zdroj sily
november: Mária a obnova mládeže
december: Mária a obnova rodín.

Je nám známe, že aj niektorí kňazi v pastorácii použili tieto materiá-ly a že sa objavili na nástenkách kostolov.

Pravda, zhodnotiť aký duchovný prínos znamenali tieto materiály, je nad ľudské sily.

- B/ V súlade s výzvou Sv. Otca, aby veriaci v Mariánskom roku hojnejšie putovali do mariánskych svätýň, bol vypracovaný zoznam zvlášť odporúčaných púťi - po jednej v každom mesiaci. Z rekordnej účasti na týchto pútiach možno súdiť, že ozaj mnohí slovenskí katolíci, a to najmä mladí, prijali tento "kalendár celonárodných púťi" za svoj. Napriek tomu boli hojne navštívené aj ostatné mariánske pútnické miesta, najmä veriacimi z okolia. Preferované /"celoná-rodne"/ púte /obyčajne s vigíliou - celonočnou pobožnosťou zo soboty na ne-delu / boli:

6/7. júna /Turíce/ - Šaštín
4/5. júla /Navštívenie P. Márie/ - Levoča
22/23. augusta /Nanebovzatie P. Márie/ - Ľutina /gr. kat./
19/20. septembra /Sedembolestnej P. Márie/ - Šaštín
3/4. októbra - Obišovce, 11. októbra - Marianka /Ružencová P. Mária/
14/15. novembra a 21. novembra /záver novény, Obetovanie P. Márie/ - Trnava.

O všetkých týchto pútiach došli písomné správy /niekedy aj od viacerých autorov/, odrážajúce aj osobné zážitky autorov. Správy o najvýznamnejších pú-tiach /Šaštín na Turíce, Levoča, Šaštín v septembri/ boli publikované v časo-pisoch Náboženstvo a súčasnosť alebo Rodinné spoločenstvo. Nechceme tu opako-vať, čo bolo inde uverejnené, hoci k úplnosti prehľadu by to patrilo. Peknú súhrnnú informáciu pod nadpisom "Slovensko v znamení Mariánskeho roka" uve-rejnil RoS č. 15. Obsahuje prehľad púťi až do septembrovej šaštínskej púte, ale v úvode má aj cenné formulovanie významu púťi, najmä v našich špecifíc-kých podmienkach.

Máme zatiaľ písomné správy o týchto pútiach:

- 6/7. júna Šaštín, Staré Hory, Levoča, Rafajovce
- 18. júna Prešov /gr. kat./
- 4/5. júla Levoča
- 18/19. júla Gaboltov, Stropkov, Veľký Šariš, Humenné
- 19. júla Topoľčianky, Nitrianske Pravno
- 8/9. augusta Úhorná /rožň. diec./
- 14/15. augusta Nitra - Kalvária
- 15/16. augusta Staré Hory, Detviarska Huta, Prievidza, Klokočov /gr. kat./
- 22/23. augusta Ľutina /gr. kat./
- 19/20. septembra Šaštín
- 3/4. októbra Obišovce, Čirč /gr. kat./
- 13.-21. novembra Trnava, osobitná správa o nočnej adorácii 14/15. nov. 1987.

Na začiatku trnavskej novény postihla našu slovensku cirkev ťažká strata - zomrel Otec biskup Mons. Dr. Július Gábriš, veľký šíriteľ mariánskej úcty, biskup verný Sv. Otcovi a najmä tiež dekrétu "Quidam episcopi". Za skoro 10 rokov od zriadenia slovenskej cirkevnej provincie Pavlom VI. /30. 12. 1977/ čs. štát nedal súhlas, aby Sv. Otec menoval b. Gábriša sídelným trnavským arcibiskupom. V sústrastnom telegrame Ján Pavol II. oznámil, že ho menuje arcibiskupom ad personam /in memoriam/.

Nemáme správu o púti v Marianke /11. októbra/; vieme len, že počtom účastníkov bola slabá /išlo o nezaužívaný termín; veľká návštevnosť tam bola v tradičnom termíne - k sviatku Narodenia P. Márie, 12/13. septembra, hoci tento nebol preferovaný vzhľadom na šaštínsku púť o týždeň/. Budeme vďační za každú ďalšiu správu o iných pútiach.

Vzhľadom na počasie neboli na zimné mesiace propagované "celonárodné" púte, takže Trnava mala byť posledná v r. 1987. Zdá sa však, že Panna Mária si želala ešte aj v decembri púť ku svojmu Nepoškvrnenému Počatiu. Došlo k nej zvláštnym spôsobom: rozšíril sa chýr, že 8. decembra prídu dve z "vidiacich" detí z Medžugoria modliť sa do Turzovky na žiadosť P. Márie. To malo za následok, že 8. decembra /vo všedný deň/ vykonali si púť do Turzovky stovky, možno tisíce veriacich z celého Slovenska a - ako je tam bežné aj z Moravy. Hoci výstup /a ešte viac zostup/ na neoficiálne pútnické miesto v horách po zľadovatelom chodníku bol namáhavý a deti z Medžugoria tam neboli, nálada pútnikov bola výborná, nikto nelutoval, že tam prišiel. Panna Mária zabezpečila krásne počasie a darovala účastníkom hlboký duchovný zážitok.

Ako samizdat vyšiel "Krátky sprievodca slovenského pútnika v Mariánskom roku 1987/8" na 19 stranách s kapitolami:

- Význam a dejiny putovania
- Kalendár pútí na mariánske pútnické miesta na Slovensku
- Krátka história niektorých významnejších /spolu 15/ mariánskych pútnických miest na Slovensku.

Zo správ najmä o "celonárodných" pútiach vidno, že všetky tieto púte boli počtom účastníkov vzhľadom na predchádzajúce roky rekordné, teda z hľadiska kvantity ich možno považovať za úspešné. Nebolo by však správne uspokojiť sa s kvantitou, má nám ísť aj /alebo skôr viac/ o kvalitu pútí a pútnikov. Napriek nesporným kladom a pekným zážitkom bude dobré všimnúť si aj nedostatky. Prosíme, aby ani toto nebolo chápané ako kritika, ale ako podmeť na zlepšenie v budúcnosti. Preto tiež toto ponechávame do druhej časti článku - o príprave časti Mariánskeho roku v r. 1988.

Súhrnom možno povedať, že časť Mariánskeho roku v r. 1987 určite priniesla veľké duchovné ovocie. Vďaka za to Bohu a Márii, vďaka i všetkým, čo sa o to pričínili!

Medzi duchovné ovocie mariánskeho roku patrí v prvom rade množstvo konverzií, krstov mladých ľudí, spovedí po mnohých rokoch. Bolo by zaujímavé pokúsiť sa evidovať neobyčajné uzdravenia alebo nevysvetliteľné predĺženia

života či naopak nečakané úmrtia predchádzané prijatím sviatosti pokánia. Pastiersky list českých ordinárov k Novému roku 1988 obsahuje výzvu veriacim, aby sa podelili o svoje skúsenosti na námet "Mária v mojom živote" - podľa možnosti aby skúsenosti napísali a poslali svojmu duchovnému správcovi. "Domnievame sa, že by tento spôsob mohol prispieť k veľkej oslave Panny Márie v Jej roku a k novému objavu, ako hlboko a konkrétne pôsobí Ona v živote Božieho ľudu", píše českí ordinári.

My sme si, že túto výzvu by sme mohli prijať aj my na Slovensku azda s tým rozdielom, že písomne zachytené skúsenosti poslať tomu, od koho dostávate tento časopis.

2. Príprava druhej časti Mariánskeho roka 1.1. - 15.8. 1988

Najprv pripomíname /už prv uverejnené/ navrhnuté mesačné témy a termíny aj miesta púťi/na prvom mieste je vždy "celonárodná"/:

- január : Mária - Matka jednoty /týždeň modlitieb za jednotu, ekumenizmus/
1. január - Bohorodičky Panny Márie
- február: Mária a obnova rehól a sekulárnych inštitútov
2. február - Obetovanie Pána, 11. február - 130. výročie prvého lurdskeho zjavenia
- marec : Mária a naša živá viera
25. marec - Zvestovanie Pána
- apríl : Mária a obnova kňazov
Zelený štvrtok 31. marca: v diecéznych katedrálach účasť na sv. omši svätenie olejov a obnovy kňazských sľubov
- máj : Mária - Matka misií
13. máj - výročie fatimského zjavenia. Púte: 14/15. mája záp. Slovensko - Marianka, východné: Kružlovská Huta /farnosť Mokroluh, okres Bardejov/. 21/22. mája /Turice/ Šaštín
- jún : Mária - Matka biskupov a najmä Sv. Otca
11. jún - Nepoškvrnené Srdce Panny Márie. Púte: Staré Hory, Vranov n. T. Všade: obnova zasvätenia Nepoškvrnenému Srdcu P. Márie
- júl : Mária - Matka celej Cirkvi
16. júl - P. Márie Karmelskej. Púte: 16/17. júla Gaboltov /okr. Bardejov/, Topolčianky, 2/3 júla Levoča.
- august: Završenie časov - víťazstvo Panny Márie.
15. august - Nanebovzatie P. Márie. záver Mariánskeho roka: Nitra - Kalvária, asi 13/14. augusta.

Aby táto druhá časť Mariánskeho roka priniesla čo najväčší duchovný úžitok, vyzývame všetkých zainteresovaných k úsiliu o zlepšenie v rozličných oblastiach:

1. Je žiadúce, aby vyššie uvedené témy boli aj náplňou kázní a prípadných nočných pobožností na príslušných mariánskych pútnických miestach. Zdá sa, že i produkcia mariánskych skupín bola týmito materiálmi málo podmienená. V tomto smere a vôbec pri tvorbe programu treba vyvinúť väčšie úsilie o spoluprácu duchovných správcov mariánskych svätýň a ostatných veriacich z príslušnej oblasti.
2. Je potrebné vytvoriť dobrú usporiadateľskú službu najmä na najväčších pútiach, t. j. v Levoči a v Šaštíne. Príkladná je usporiadateľská služba v Trnave: viacero energických mužov stredného veku dokázalo jemne usmerniť veriacich tak, že sa kostol maximálne naplnil, a pritom udržali voľné uličky pre podávanie sv. prijímania a pre tých, čo potrebovali odísť. Na rozdiel od toho v Levoči a v Šaštíne je sv. prijímanie spojené s fyzicky nepríjemnými zážitkami, ba až nebezpečím úrazu. V Šaštíne ani nevidieť kde sa podáva sv. Prijímanie. Stačí, aby pri rozdávatelovi stál ďalší miništrant s vysokou tyčou s nejakým znakom, ako to vidáme v televízii pri pútiach Sv. Otca. Takisto sa poučme z týchto púťi v tom, že treba rozdeliť priestor veriacich na menšie oblasti oddelené uličkami, ktorými sa

Plnomocné odpustky môžu získať všetci veriaci, ktorí sa zúčastnia:

1. V deň, v ktorom sa začne a v deň, v ktorom sa ukončí Mariánsky rok, a to vo farskom kostole, v hociktovej mariánskej svätyni alebo na inom posvätnom mieste nábožnej pobožnosti, ktorá má súvis s Mariánskym rokom;
2. Na mariánske slávnosti a sviatky, v každú sobotu a v hociktorý iný deň, v ktorom sa slávi niektoré "tajomstvo" alebo "titul" Panny Márie, keď sú nábožne prítomní na obrade k úcte Matky Božej, a to vo farskom kostole, alebo v mariánskej svätyni, alebo na inom posvätnom mieste.
3. Každý deň počas Mariánskeho roku všetci tí, čo spoločne putujú do mariánskej svätyně, na to určenej diecéznym biskupom, a tu sa zúčastnia liturgických obradov - medzi ktorými má svätá omša výhradné prvenstvo - alebo na spoločnej kajúcej pobožnosti, alebo na recitovaní ruženca, alebo na hociktovej inej pobožnosti k úcte Panny Márie, môžu získať plnomocné odpustky.
4. Podobne môžu získať plnomocné odpustky každý deň počas Mariánskeho roku tí, čo nábožne navštívia, a to aj individuálne, baziliku Panny Márie Väčšej v Ríme a tu sa zúčastnia niektorých liturgických výkonov, alebo aspoň zotrávajú v nábožnej modlitbe.
5. Získajú plnomocné odpustky vždy, keď nábožne príjmu Pápežské požehnanie, dané biskupom, a to aj prostredníctvom rozhlasu alebo televízie. Paenitentiaria Apostolica dáva biskupom právomoc udeliť počas Mariánskeho roku, podľa určeného spôsobu Pápežské požehnanie s pripojenými plnomocnými odpustkami dva razy - okrem tých troch, ktoré sú v ich právomoci podľa dispozície Cirkevného práva - a to pri príležitosti nejakej slávnosti, alebo sviatku, alebo pri nejakej diecéznej púti.

Dekrét okrem toho pripomína, že odpustky sa môžu získať len jeden raz za deň a môžu sa získať aj pre zomrelých.

/Slovenské hlasy z Ríma, č. 6/1987/

Velké věci urobil s nami Pán
a máme z toho radost' ...
Tí, čo sejú v slzách,
s jasotom budú žať... /Žalm 126/

Synoda o laikoch - o vopie II. Vatikánskeho koncilu

/Úvaha nad duchovnou revolúciou Cirkvi 20. storočia/

I keď sme, hlavne zo západu, počuli už i skeptické hodnotenia poslednej biskupskej synody "O povolání a poslaní laikov v Cirkvi a vo svetě - 20 rokov po II. vaticánskom koncile", a aj keď ešte nie je možné jej súhrnné a definitívne zhodnotenie z určitého nadhľadu a časového odstupu, predsa myslím, že už teraz je treba zamýšľať sa "vo svojom srdci a premýšľať" /porov. Lk 2,19/ o jedinečných podnetoch a skúsenostiach tejto synody - ešte pred vydaním záverečného dokumentu, Apoštolskej exhortácie Sv. Otca.

Celý mesiac október 1987 v Ríme pracovalo a diskutovalo intenzívne 220 synodálnych otcov, t. j. delegovaných a menovaných biskupov a kňazov,

zástupcov všetkých biskupských konferencií sveta, najdôležitejších kongregácií /"ministerstiev"/ Rímskej kúrie a expertov, ako i 6% laikov - auditorov /34 mužov a 26 žien/, vymenovaných priamo sv. Otcom, medzi ktorými nechýbali ani zakladatelia a vodcovia veľkých laických obrodných hnutí v Cirkvi.

Výsledky práce synody boli zhrnuté do 55 záverov a návrhov odhlasovaných veľkou väčšinou synodálnych otcov, ktoré boli odovzdané sv. Otcovi, aby ich zhodnotil a zhrnul do obvyklého súdržného dokumentu, Apoštolskej exhortácie. Tieto návrhy sa týkajú hlavne troch okruhov problémov:

1. Doktrínálny základ povolania a poslania laikov v Cirkvi s dôrazom na zásadnú rovnosť všetkých členov Cirkvi a osobitnú úlohu laikov.

2. Činnosť laikov vo farnostiach a tzv. základných skupinách, biblicko-apoštolských spoločenstvách, krúžkoch, ktoré z podnetu Ducha Sv. sa v poslednej dobe rozširujú v celej Cirkvi.

3. Angažovanie kresťanského laika vo svete, ktorý sa mení, hlavne v rodinách, v sociálnej, ekonomickej, politickej oblasti, v oblasti kultúry, umenia a masovo-komunikačných prostriedkov, teda v doménach primárne zverených katolíckym laikom.

Najsilnejším zážitkom pre účastníkov synody bolo hlboké akoby rodinné spoločenstvo Cirkvi, zvýraznené stálou prítomnosťou sv. Otca spolu s biskupmi, kňazmi, rehoľníkmi a laikmi z celého sveta.

Isteža mimoriadnym vyznačením aj pre náš malý národ a teda i pre náš skromný príspevok a skúsenosti v službe Cirkvi bolo, že z týchto niekoľkých, menovaných priamo sv. Otcom z celého sveta, boli aj svaja Slováci. Zasa iba nešťastný a nekvalifikovaný zasah niekoho z tunajšej administratívy zabránil, že sa práve títo dvaja spomedzi všetkých kresťanských národov a delegácií, vrátane so socialistických krajín, nemohli synody priamo zúčastniť. To sa stalo výrečným a dlhodobým svedectvom o našej terajšej náboženskej situácii. A to sa potom ešte neuváženejšie a priehľadnejšie začalo "zdôvodňovať" skreslenými nepravdivými a jednostrannými polemikami a osočovaniami v politickej tlači /napr. Pravda a Rudé Právo 9. 10. 1987, Expres 12. 12. 1987/.

Myslím, že najvýstižnejšie zhodnotil prínos tejto synody sám sv. Otec pri záverečnej koncelebrácii so všetkými synodálnymi otcami v bazilike sv. Petra v homílii 30. októbra, keď povedal, že to bola udalosť, ktorá v dejinách nemá obdobu a vyslovil želanie, aby táto "biskupská" synoda, zložená z duchovných a laikov, bola vzorom pre budúcnosť. Čo to asi bude znamenať?

1. Na tejto synode laici už nemali len postavenie "auditorov", teda poslucháčov a pasívnych pozorovateľov, ale skôr "konzultorov", nakoľko mohli zodpovedne zasahovať do diskusie a podávať návrhy tak, ako biskupi, či už na spoločných zasadaniach alebo v menších jazykových skupinách. A veľmi mnoho ich návrhov sa aj dostalo do záverečného súhrnu.

2. Názor sv. Otca o modeli pre budúcnosť by sa zrejme mal vzťahovať i na budúce biskupské /teda i kňazské/ stretnutia, pokiaľ sa netýkajú záležitostí len čisto vnútorných, biskupských či kňazských. Teda spoluúčasť a spoluzodpovednosť laikov a celého božieho ľudu by mala byť asi pravidlom i pri ďalších biskupských synodách, biskupských konferenciách a konciloch, nielen pastoračných, farských a diecéznych radách, ako to ustanovil II. vatikánsky koncil.

3. Ukazuje sa, že v laikoch má Cirkev najväčšie rezervy. Dobrí kňazi sú dnes tak preťažení, že im nemožno pridávať ďalšie úlohy a služby, ktoré pritom stále pribúdajú. Ale z masy mŕtvych, matrikových kresťanov získať mnohých pre živú, praktizujúcu vieru, a z praktizujúcich, prípadne tradičných, "nedelných" laikov vychovať aktívnych a z aktívnych vychovať

svätých, v tom sú nepredstaviteľné rezervy. A veľké rezervy pre laikov sú potom priamo v evanjelizácii, misijnej činnosti a pomoci ku konverziám. Preto sv. Otec tak zdôrazňuje, že každý katolík už krstom, birmovaním a eucharistiou sa stáva vo svojej podstate misionárom a "laickým kňazom" v zmysle všeobecného, spoločného kňazstva.

4. Nie nadarmo sa laici v Cirkvi prirovnávajú k mýtickému rozprávkovému "spiacemu obrovi - gigantovi". Veď obor to určite je! Je nás okolo 800 miliónov. A poväčšine aj skutočne ešte stále spíme! A to tak dôkladne, že sa hovorí dokonca o masách "mŕtvych" kresťanov. Ale Kristus a Cirkev nás neprestáva kriesiť a budiť: "Surge et ambula"! Vstaň a choď, pracuj! A zvlášť posledný koncil so svojimi revolučnými výdobytkami, i obnovením stálych poradných zborov najvyššieho Pastiera, biskupskými synodami, osobitne touto poslednou, týkajúcou sa priamo tohto obra, laikov, nás prebúda a posieľa. Ako sa môže zmeniť Cirkev i dnešný svet, až sa tento obrazný "Colem" celkom prebudí!? Až vstane a začne naplno pracovať pre záchranu všetkých i sveta!

Nie je na to najvhodnejší práve tento svätý Mariánsky rok, kedy milosti Ducha sa priamo lejú privalom?

A nie je možné prebudiť a premeniť aj tento rozháraný a doráňaný svet k novému veku, k trvalému mieru postavenému na Kristovi a jeho Evanjeliu?

Zamyslíme sa nad celým Máriiným Magnifikat, ktorý azda nikdy nebol tak aktuálny ako práve dnes, lebo:

"Veľké veci ... urobil ten, ktorý je mocný." /Lk 1, 49/

So sv. Pavlom premýšľajme o slovách prvokresťanského krstného hymnu, ktorý by sme mali stále opakovať a obnovovať i pri tolkých dnešných laických konverziách:

"PREBUĎ SA, TY ČO SPÍŠ, VSTAŇ Z MŔTVYCH A KRISTUS TI BUDE SVIETIŤ!"
/Ef 5, 14/

MUDr. Silvester Krčméry
laický auditor synody

Posolstvo 7. Biskupskej synody veriacim katolíkom sveta

1. Úvod

My, synodálni otcovia, spojení s Petrovým nástupcom, obraciame sa na konci tejto synody s hlbokou láskou na všetkých svojich bratov biskupov, kňazov, diakonov, rehoľníkov, rehoľnice a najmä na všetkých laických veriacich mužov a ženy, aby sme sa s nimi podelili o skúsenosti týchto dní. Vedení svetlom Ducha Pána Ježiša a v ovzduší cirkevného spoločenstva rozjímali sme o námete "Povolanie a poslanie laikov v cirkvi a vo svete 20 rokov po II. vatikánskom koncile".

Hlas katolíckeho sveta sa ozval nielen prostredníctvom synodálnych otcov, ale aj ústami laických veriacich menovaných sv. Otcom. Ich svedectvá a návrhy boli ohlasom vašich názorov.

Týmto spôsobom sme si vypočuli zástupcov všetkých miestnych cirkví a prežívali sme ich bolesti a úzkosti, ale tiež ich životnosť a nádeje. Uvedomovali sme si tiež prítomnosť zmŕtvychvstalého Pána, ktorý sprevádza svoju cirkev v tomto rozhodujúcom historickom období.

2. Po cestách koncilu

II. vatikánsky koncil prehíbil učenie o tajomstve cirkvi a tým podniel nové obnovné úsilie. Podporil tiež v celom Božom ľude rôzne spôsoby začlenenia a apoštolskej práce laikov.

Aj v ťažkom položení, tam kde sa neuznáva náboženská sloboda, laici ďalej odovzdávali a udržiavali vieru, aj za cenu osobných obetí. V krajinách tzv. prvej evanjelizácie katechéti a jednoduchí kresťania hlásali evanjelium a organizovali obce veriacich.

Nové pomery vo svete, ktorý sa rýchlo a hlboko mení, vyvolávajú nové problémy v každom prostredí.

Kresťanskí laici majú vo svete nenahraditeľnú úlohu práve pre svoju pevnú vieru. Je stále viac mužov a žien, ktorí kresťansky usilovne pracujú na poli kultúry, vedy, techniky, medzi robotníkmi, v politickom svete a v najčastejších formách výkonu soci.

Pút dejinami otvára aj pred samotnou cirkvou nové oozory a predkladá jej nové problémy, ktoré vyžadujú primerane odpovede.

Všetkým kresťanským laikom, ktorí zostávajú verní svojmu povolaniu a spolupracujú záväzne na poslaní cirkvi, vyjadrujeme svoju vďačnosť, dôveru a podporu.

3. Čo znamená byť kresťanom-laikom

V spoločných úvahách sme sa usilovali prehíbiť totožnosť, dôstojnosť a zodpovednosť kresťanského laika.

Všetci kresťania, ako laici, tak aj kňazi a rehoľníci, majú tú istú dôstojnosť, pretože všetci dohromady tvoria jediný "ľud združený v jednote Otca i Syna i Ducha Svätého". Táto dôstojnosť vyplýva z krstu, ktorého silou je každá osoba naštepená na Krista, stáva sa členom cirkevného spoločenstva a je povolaná ku svätosti. Kto je pokrstený, pobirmovaný a pristupuje ku svätému prijímaniu, je povolaný ku svätosti, zaväzuje sa, že bude nasledovať Krista a vydávať o ňom svedectvo celým svojim životom, najmä vo svojom zamestnaní. V tomto osobnom aj spoločenskom nasledovaní Krista hrajú dôležitú úlohu dary Ducha Svätého, ktoré Boh dáva každému jednotlivcovi pre dobro všetkých ostatných.

Väčšina kresťanských laikov sa stáva Kristovými nasledovníkmi a učeníkmi vlastným osobitným spôsobom; najčastejšie v prostrediach, ktoré súhrnne nazývame "svet": sú to rodina, pracovisko, miestna obec veriacich atď. Stále však ostáva ich úlohou - a dnes viac ako inokedy - pôsobiť, aby prostredie, v ktorom žijú, bolo preniknuté Kristovým duchom, lebo tak posväcujú svet a spolupracujú na uskutočnení Božieho kráľovstva. Sú tiež povolaní, aby vydávali svedectvo o radostnej zvesti a viedli o tom dialóg so všetkými ľuďmi.

Iní veriaci prijímajú sviatosť vysviacky, ktorá im udeľuje zvláštnu dôstojnosť a schopnosť, aby v mene Krista pastiera zhromažďovali spoločens-
tvo veriacich, žižli ho Božím slovom a sviatosťami a udržovali ho v jednote.

Zas iní kresťania sú povolani, aby vadávali čo najpresvedčivejšie svedectvo o láske k Bohu uplatňovaním evanjeliiových rád v sekulárnych inštitútoch alebo v reholných rodinách.

4. Povolanie ku svätosti

Všetci sme povolani, aby sme boli svätii ako je svätii náš Otec na nebesiach, a to podľa vlastného špecifického povolania. V našej dobe stále viac vzrastá smäd po svätosti v srdciach veriacich, najmä keď nasledujú Boží hlas, ktorý ich vyzýva, aby žili s Kristom a pretvárali svet.

Boží Duch nás vedie, aby sme si jasnejšie uvedomovali, že v dnešnej dobe svätosť nie je možná bez závažného úsilia o spravodlivosť, bez solidarity s chudobnými a utlačanými. Vo vzore laickej svätosti má byť zahrnutý aj sociálny rozmer pretvárania sveta podľa Božieho plánu.

5. Sila Božieho ducha

Našou silou je zmŕtvychvstalý Ježiš. Jeho duch obnovuje dejiny a všade rozširuje svoje dary, aby sa tak ľudská rodina upevňovala v spoločenstve, ktorého sviatosťou je cirkev. Silou svojej príslušnosti k cirkvi sú veriaci laici svedkami a tvorcami tej jednoty, ktorá pramení z tajomstva Najsvätejšej Božej Trojice a cerkevneho spoločenstva.

Posilňovaní Božím slovom a sviatosťami, ako živí členovia v určitej konkrétnej komunite, učíme sa - s pomocou duchovných pastierov a ich schopností - rozoznávať, poznávať a uznávať duchovné dary, ktorými nás Pán obohacuje pre dobro obce veriacich a vôbec celej spoločnosti.

Ako pastieri vyslovujeme svoju vôľu poznávať, rozlišovať, podnecovať a koordinovať tieto charizmatické a iné dary. Sú tiež zdrojom združení a hnutí, ktoré účinne spolupracujú na budovaní cirkvi. Vyjadrujeme tiež svoje uznanie Katolíckej akcii, ktorá v ťalkých krajinách priniesla už bohaté plody a v ktorej prebieha nová obroda; to isté platí aj o iných tradičných združeníach.

Boží duch pomáha odpovedať na nové problémy aj tým, že dáva vznik novým hnutiam, ktoré spôsobujú radosť a nádej v univerzálnej cirkvi. Stále platným meradlom ich rýdzosti ostáva ich harmonické zapojenie sa do miestnej cirkvi, aby prispievali k jej budovaniu v láske spolu so svojimi pastiermi.

6. Úrady a služby

Vo všetkých miestnych cirkvách sa pozdvihol hlas uznania laikom, mužom a ženám, ktorí necúvli ani pred mučeníckou smrťou a spolu s kňazmi, reholníkmi a reholnicami budovali univerzálnu cirkev. Vedomie, ktoré sa stalo už všeobecným, že totiž kresťanskí laici majú právo pracovať na budovaní nového sveta, a ďalej tiež teológia II. vatikánskeho koncilu, rozvinuli ich stále rozsiahlejšiu účasť na živote cirkvi a na jej pôsobení vo svete.

7. Rodina

Rodina založená na sviatosťi manželstva je výsadným miestom pre ľudskú výchovu, pre obrodu, rast a vyžarovanie viery. Kiež by sa stala ozajstnou "domácou cirkvou", kde sa jej členovia spoločne modlia, kde sa príkladne zachováva prikázanie lásky a kde sa prijíma, rešpektuje a ochraňuje každý nový život.

8. Mládež

Uznali sme, že mládež je skutočne silou dnešnej a budúcej cirkvi. Vyhradzujeme jej preto zvláštnu pozornosť vo svojej pastoračnej starostlivosti. Odporúčame mladým ľuďom, aby nasledovali Krista aj s jeho krížom a s istotou vo vzkriesenie, čo má byť zdrojom ich činnosti v cirkvi a základom životného elánu a opravdivej nádeje.

9. Žena v cirkvi a vo svete

Na základe Božieho slova znova potvrdzujeme, že muž i žena majú rovnakú dôstojnosť, lebo Boh "ich stvoril ako muža a ženu". Boží ľud tvoria pokrstené osoby s rovnakou dôstojnosťou a spoločným poslaním, hoci majú rozličné úlohy a plnia ich rozličnými spôsobmi. Hriech zatemnil dokonalosť Božieho plánu. Odsudzujeme všetky diskriminácie, ktoré z toho vyplývajú a ktoré stále dosiaľ existujú v rozličných formách. Teší nás, že sa dosiahlo uznanie oprávnených práv, ktoré dovoľujú aj žene, aby vykonávala svoje poslanie v cirkvi a vo svete.

To všetko nás vedie k tomu, aby sme pozdvihovali svoj zrak k Panne Márii, Matke Pána ako k pravzoru ženskej dôstojnosti a neporovnateľnému príkladu spolupôsobenia na diele spásy.

10. Farnosť

Vnútri každej diecézy je farnosť normálnym miestom, kde sa veriaci zhromažďujú, aby rástli vo svätosti, zúčastňovali sa na poslaní cirkvi a žili v cirkevnom spoločenstve. S uspokojením poznávame, že farnosť sa stáva miestom spoločenstva, keď je aktívnym stredom tzv. základných cirkevných komunít a iných skupín a hnutí, ktoré dodávajú celému spoločenstvu nové sily a zo svojej strany v ňom ďalej rastú. Pri slávení eucharistie, ktoré je stredom celého cirkevného života sa veriaci spájajú s Kristom a prijímajú výzvu, aby slúžili svetu.

Vyzývame všetkých veriacich laikov, aby čo najúčinnejšie sa zúčastňovali života svojich farností a to štúdiom Božieho slova, slávením nedele, vo farských radách a v rozličných formách apoštolského pôsobenia.

11. Práca na sociálno-politickom poli

Sociálno-politická činnosť veriacich má svoje korene vo viere, lebo tá osvecuje ľudskú osobnosť ako celok a celý jej život. Vyžaduje však starostlivú prípravu primeranú stupňu terajšej i budúcej zodpovednosti. Dôsledný súlad medzi vierou a životom má doprevádzať úsilie veriacich laikov vo verejnej oblasti, v účasti na práci v politických a spoločenských inštitúciách ako aj v každodennom živote, aby ich vplyvom svetskej štruktúry a akcie boli preniknuté evanjeliom.

V politickej činnosti majú dbať veriaci predovšetkým na čestnosť a podozrievanosť, na povznesenie sociálnej spravodlivosti a ľudských práv vo všetkých úsekoch života, na obranu a znovnadobudnutie rôznych slobôd, hlavne náboženskej, ktorá je v rozsiahlych častiach sveta veľmi obmedzovaná, a konečne na stále úsilie o celosvetový mier. Podobné závažné úsilie sa má rozšíriť i na pole zdravotníctva, kultúry, vedy, techniky, práce a oznamovacích prostriedkov.

12. Výchova

Kresťanskí laici túžia po vnútornom duchovnom živote a účasti na misijnej a apoštolskej činnosti. To však vyžaduje postupné dozrievanie vo svetle Božieho slova, získavaného z cirkevnej tradície a právoplatne vysvetľovaného cirkevným učiteľským úradom. Rovnako sa vyžaduje stále účinnejšie prístupovanie ku sviatostiam. Takýto rast podporuje aj pravidelná spoveď a duchovné vedomie. Ucelená výchova všetkých veriacich, laikov, rehoľníkov i kňazov má dnes byť prvoradou pastoračnou úlohou.

13. Záverečná výzva

Je potrebné si dobre uvedomiť, čím sme a čím sa máme stať vo svete, s ktorým sme plne solidárni. Všetci patríme k Božiemu ľudu. V týchto veciach musíme pokorne spytovať svoje svedomie pred Bohom. Práve preto, že sme pokrstené osoby, máme sa stále viac stávať kvasom v našom svete. Nezabúdajme, že budeme súdení podľa stupňa svojej lásky.

Národy sveta, ktoré ste zraňované vo svojej dôstojnosti, zbavované svojej slobody a majetku, prenasledované pre svoju vieru a bezbranné proti všetkým druhom moci, vedzte, že cirkev vám stojí po boku a chce byť medzi vami a spolu s vami svedkyňou, ktorá oslobodzuje a zmieruje s Bohom Otcom.

Vy, opustení a vyhostení z našej konzumnej spoločnosti, nemocní, telesne postuhnutí, chudobní, hladní, vystažovalci, utečenci, väznení, nezamestnaní, starí, opustené deti a osamotené osoby, vy obeť vojen a násilia všetkého druhu, ktoré toleruje naša ku všetkému zhovievavá spoločnosť, vedzte, že Cirkev zdieľa vaše utrpenie, ktoré však vedie k Pánovi a ktoré vás pridružuje k jeho výkupnému utrpeniu a že vám dáva život vo svetle jeho zmŕtvychvstania. Rátame s vami, aby ste učili celý svet, čo je láska. Budeme robiť všetko možné, aby ste v spoločnosti a cirkvi našli miesto, na ktoré máte právo.

Ľudské rodiny, uvedomte si svoju životaschopnosť a veľkosť. Kresťanské rodiny, staňte sa domácou svätynou, v ktorej muži a ženy otvárajú svoje srdce lásky k Bohu a blížnemu.

Mladí, ktorí ste nádejou sveta a cirkvi, nedajte sa zastrašovať svetom, aký teraz je. Nestrácajte svoju činorodú silu, nedajte sa zlákať ľahkým a pohodlným životom, nestajte sa obeťou ľahostajnosti. Pozerajte na Krista, ktorý je Cesta, Pravda a Život a ktorý je mladostou nového ľudstva. Bude pre vás zdrojom, z ktorého vyviera tvorivá sila pre budovanie spravoslivejšieho a bratskejšieho sveta.

Ženy, ktoré oprávnené bojujete o plné uznanie svojej dôstojnosti a svojich práv! Kiež by z tohoto boja vznikol svet, v ktorom budú mať prvenstvo dialóg a vzájomnosť, svet, aký si ho prijal Stvoriteľ, ktorý zveril jeho osudy mužovi a žene a ktorý nám v cirkvi dal ženu a v opätovnej plnosti ženstva a milosti - Pannu Máriu.

Vy, ktorí máte vo svojich rukách moc nad osudmi ľudí a národov, vy, ktorí vlastníte kľúče k majetku a moci, vy, ktorí plánujete možnosti a blahobyť ľudí s vyhlídkou na lepší svet, vy, ktorí máte moc ničiť a odradzovať, i vy, predstavitelia vedy, kultúry a umenia! Uvedomujeme si veľkosť vašej zodpovednosti, ktorá nie je bez dvojakosti. Svet potrebuje mier. Jednotliví ľudia musia byť rešpektovaní vo svojich základných právach. Ľudský život je posvätný. Spoliehame sa na vás a uistujeme vás o svojej modlitbe, aby ste mohli uskutočniť svoju ťažkú úlohu. Svoju autoritu máte preto, aby ste ju postavili do služby ľuďom, nie aby ste ich zotročovali.

Biskupi, kňazi a diakoni! Usilujme sa vytvárať živé obce veriacich, "ktorí zotrávajú v apoštolskom učení, v bratskom spoločenstve, v lámaní chleba a v modlitbách". Rozoznávajme a prijímajme dary Ducha udelené veriacim laikom a podporujme ich zmysel pre spoločenstvo a zodpovednosť.

Bratia a sestry v Kristovi, žime podľa svojho povolania ku svätosti každý vo svojom prostredí a všetci spoločne v spoločenstve veriacich. Odpovedajme veľkodušne Kristovi, ktorý nás vyzval: "Choďte a získajte mi za učeníkov všetky národy!" Všetci sme predsa misionári!

Kresťania všetkých vyznaní, pokračujme spoločne na ceste k jednote, ako si ju želal Kristus - nech sme "všetci jedno".

Veriaci a ľudia dobrej vôle, pomáhajte si navzájom pri budovaní sveta spravodlivosti a pokoja. Vy všetci, muži a ženy, deti, chlapci a dievčatá, chorí a osoby tretieho veku, ľudia všetkých stavov, rás a kultúr, vy všetci laici, kňazi, rehoľníci a rehoľnice, vy ktorí razíte nové cesty a predchádzate budúci svet, vy ktorí nadväzujete zväzky bratstva, svornosti, spravodlivosti a pokoja, Cirkev vidí vo vás seba samu a hovorí vám: nestrácajte odvalu, pretože nádej nedovolí dôjsť do hanby.

14. Záver

My, "kresťania ako vy a biskupi pre vás", ďakujeme Luchu Pánovmu, ktorý pôsobí, že ideme spolu spreď a dáva nám ešte viac poznať hlboký zmysel týchto slov. V týchto dňoch načúvania a dialógu sme pocítovali, že zmrŕvychvstalý Pán je s nami a hovorí k nám, ako na ceste do Emauz. Pokračujeme plní nadeje na svojej ceste po chodníkoch vyznačených II. vatikánskym koncilom a sme si istí, že Pán stále kráča spolu s nami.

V tomto Mariánskom roku a na konci tohto zhromaždenia hlbokej cirkevnej spoluúčasti, vkladáme všetku svoju nádej a dôveru v Pannu Máriu a vás všetkých, ktorí tvoríte Cirkev, zverujeme tej, ktorá je pre nás všetkých vzorom a Matkou.

K o m e n t u j e m e . . .

V 5. čísle NaS r. 1987 bola uverejnená krátka správa, že Sv. Otec pozval na 7. riadnu biskupskú synodu do Ríma z ČSSR tri osoby, ale že vláda ČSSR dovolila vycestovať iba kardinálovi Fr. Tomáškovi. Tu prinášame podrobnosti.

Okrem kardinála Tomáška bol pozvaný ako člen Biskupskej synody Mons. Ján Hirka, ordinár gr. kat. cirkvi v ČSSR so sídlom v Prešove, a ako jeden z 60 laikov - auditorov synody - známy laik z Bratislavy MUDR. Silvester Krčméry.

Mons. Hirka dostal menovací dekrét za člena synody a pozvanie do Ríma zavčasu /začiatkom augusta 1987/ a požiadal o vycestovanie. Príslušní okresní činitelia ho uisťovali, že nemajú námietky voči jeho ceste; napriek tomu z centrálnych úradov dlho povolenie neprichádzalo, až tesne pred začiatkom synody mu bolo oznámené, že povolenie nedostane.

Dr. Krčméry bol 2. 9. 1987 informovaný o telegrame, ktorý poslal kard. Casaroli kardinálovi Tomáškovi. Telegram znel: "Svätý Otec menoval doktora Silvestra Krčméryho auditorom na najbližšej biskupskej synode. Prosím Vás, zistite, či menovanie prijíma a dajte mi láskavo o tom vedieť. Dr. Krčméryho informujte, že jeho účasť je žiaduca cez celé obdobie práce synody a že výlohy cestovania a pobytu v Ríme uhradí Svätá Stolica."

Pre krátkosť času na vybavenie vycestovacích formalít obrátil sa dr. Krčméry 3. 9. 1987 vecným stručným listom na predsedu vlády dr. L. Štrougala s prosbou, aby svojím vplyvom umožnil dr. Krčmérymu včas na synodu vycestovať. Asi o týždeň dostal dr. Krčméry zo Sekretariátu predsedu vlády list, že jeho list postúpili na Federálne ministerstvo vnútra, ktoré jediné je kompetentné v tejto veci. O ďalší týždeň mu oznámili z Federálneho min. vnútra, že si musí riadnou cestou podať žiadosť. Dr. Krčméry podal teda 25. 9. 1987 na Obvodnej správe ZNB Bratislava II príslušnú žiadosť; o ďalší týždeň mu oznámili, že jeho žiadosť sa zamieta. 5. októbra 1987 dostal aj z Federálneho ministerstva vnútra oznámenie, že aj ak si podá žiadosť o výjazdnú doložku, nebude vybavená kladne.

Za takejto situácie poslal dr. Krčméry kardinálovi Casarolimiu telegram, že bohužiaľ nemá povolenie vycestovať. Je známe, že kard. Casaroli urgoval u predsedu vlády ČSSR telegraficky povolenie cesty pre Mons. Hirku a Dr. Krčméryho, ale nie je známe, či dostal nejakú odpoveď.

Dr. Krčméry dostal od generálneho sekretára biskupskej synody biskupa J. Achottho osobný list a veľa pracovných materiálov synody. Dr. Krčméry listom 23. októbra 1987 poďakoval Mons. Schottemu za list aj materiálu a asi na dvoch stranách charakterizoval situáciu cirkvi a najmä laikátu u nás po 40 rokoch protináboženských opatrení /list ďalej uverejňujeme./

21. októbra 1987 napísal dr. Krčméry L. Štrougalovi dlhší list, v ktorom poukazuje na sústavné porušovanie zákonov a Ústavy ČSSR a medzinárodných dohôd a záväzkov, ktoré ČSSR prijala v oblasti náboženských práv a slobôd. Na tento list nedostal dr. Krčméry odpoveď. Za to však sa ozvali /už prv/ hromadné oznamovacie prostriedky.

"Rudé právo" uverejnilo 9. októbra 1987 článok s názvom "Zbožné priamie a reality" od autora V. Doležala. Tento článok súčasne uverejnila i "Pravda". Okrem dlhej úvahy na propagačnú tému, že "u nás sú vzťahy medzi cirkvami a štátom nekonfliktné, stabilné a priaznivé" bol v článku aj pokus zdôvodniť, prečo laikovi pozvanému na biskupskú synodu nemohla byť povolená cesta. I keď meno dr. Krčméryho nebolo uvedené, každému bolo jasné, že môže ísť iba o neho. V článku boli neseriózne, až urážlivé výroky voči osobe dr. Krčméryho.

Na tento článok reagovali obranou dr. Krčméryho jeho priatelia, dr. Jukl a dr. Fr. Mikloško listami adresovanými redakcii Rudého práva a Pravdy. Z redakcie Pravdy dostali odpoveď, že "Váš list sme postúpili redakcii Rudého práva, odkiaľ sme uvedený článok prevzali"; z redakcie Rudého práva odpoveď nedostali. Potom napísal 30. októbra 1987 V. Doležalovi aj O. biskup J. Ch. Korec list, v ktorom podal obraz náboženského útlaku u nás od r. 1948 dodnes. Tento otvorený list sa rozšíril ako samizdat po Slovensku a tlmočili ho aj zahraničné oznamovacie prostriedky.

Týždenník "Expres" uverejnil ešte absurdnejšiu poznámku, že dr. Krčméry je vraj vojnový zločinec. Zatiaľ sa nenašiel nikto, kto by mal chuť polemizovať s takou podlasťou.

Čitateľov NaS iste zaujíma, ako na spomínané otázky reagovala naša náboženská tlač. Pre tých, čo to nesledujú, uvádzame: sústavné mlčanie o týchto otázkach porušil iba O. biskup J. Feranec článkom "Pokoj a dobro vám všetkým" v 48. čísle Katolíckych novín z 29. novembra 1987 /článok datuje biskup 12. novembra/. Je smutné, že biskup Feranec nedokáže "nalíat čistého vína", ale kombinuje vyjadrenia o cestách do Ríma "ad limina" a na biskupskú synodu tak, aby čitateľ mal dojem, že všetko je v poriadku; v skutočnosti sú to však polopravdy:

"Na synodu ani jeden z nás biskupov nebol pozvaný." Prečo ale biskup Feranec nenapísal, že bol pozvaný Mons. Hirka a dr. Krčméry? "Jeho Eminencia Frant. kard. Tomášek bol pozvaný za celé cirkevné spoločenstvo v našej ČSSR." Isteže považujeme aj my, slovenskí katolíci, kardinála Tomáška za predstaviteľa celého nášho katolíckeho spoločenstva v ČSSR, ale

1/ nebol pozvaný len on sám

2/ prečo teda biskup Feranec v minulosti i v prítomnosti v rozhovoroch zdôrazňuje, že kard. Tomášek nemá žiadnu cirk. kompetenciu na Slovensku? Neprotirečí si?

Ďalej biskup Feranec pokračuje: "Vyjadrujeme hlboké poľutovanie s bolesťou v srdci, že niektoré zahraničné rozhlasové stanice rozširujú také nepravdivé ba skreslené správy, čím rozrušujú pokojný život". Prečo biskup Feranec nepríspeje k tomu, aby KN uverejňovali pravdivé a úplné správy o náboženskom živote u nás?

A prečo KN neuverejnili ani riadok nielen o Mons. Hirkovi a dr. Krčmérym, ale ani o obsahu rokovania synody ani o záverečnom posolstve synodálnych Otcov? Ako vidno, "glasnosť" zatiaľ pre nás neplatí.

Ex.

Bratislava, 23. 10. 87

Jan P. SCHOTTE

General Secretary

SYNODUS EPISCOPORUM

Cittá del Vaticano - R O M A - I T A L I A

Excelencia!

Velmi ma potešil Váš milý list z 13. 10. 87 s podrobným popisom priebehu Synody s pripojením kompentných synodálnych materiálov - až do toho dňa. Ale zvlášť uistenie o stálom duchovnom spojení a o modlitbách Sv. Otca, delegovaných predsedov, ako i Synodálnych Otcov a Synodálnych laikov. Aj z mojej strany a veľkého okruhu mojich priateľov a veriacich celého Slovenska Vás uisťujem o neustálych modlitbách, duchovnom spojení, ako i mojej duch. prítomnosti medzi Vami, ktorá je azda intenzívnejšia a intímnejšia, ako by bola fyzická, ktorá mi bola administratívnym zásahom znemožnená. Ale v spojení s tajomstvom Kristovho kríža, opravdu aj my žijeme v očakávaní a istote Zmŕtvychvstania.

Rád by som sa pritom s Vami podelil aspoň o niektoré naše skúsenosti a úvahy, ktoré by azda mohli byť užitočné aj iným.

Isteže je v prvom rade veľkým tajomstvom Božej milosti, ako mohla Cirkev v Československu a hlavne na Slovensku, i pri tak veľmi obmedzených možnostiach prežiť, pokračovať, ba i rozvíjať a "roznášať" život viery. Táto milosť sa prejavovala v určitých konkrétnych oblastiach a formách:

1/ Keď sa naša Cirkev od r. 1948 ocitla v nepriaznivej situácii, ukázalo sa, že má vzácny poklad veľmi mnohých dobrých diecéznych kňazov, ktorých nové okolnosti ešte viac povzbudili k duchovnému rasti i stále odvážnejšej duchovnej službe.

2/ Napriek zrušeniu všetkých rehól' u nás administratívnym zásahom r. 1950, ukázalo sa, že väčšina reholných spoločenstiev, aj ich jednotlivých členov: kňazov, bohoslovcov, reholných bratov a reholných sestier, mala dobrú formáciu a ostala verná Cirkvi, čo dosvedčovali jednotlive v internáciách, väzeniach i v civilnom živote. A prakticky ani nikdy neprestali mať reholný dorast. Neoficiálne vysvätení kňazi z ich radov rozvinuli krátko po r. 1950 požehnanú činnosť medzi veriacimi. Dokonca mohli niekedy aj prebrať iniciatívu v pastoračno-apoštolskej práci v najkritickejších chvíľach, keď bola verejná farská alebo diecézna pastorácia zablokovaná alebo znamipulovaná.

3/ Mimoriadnym požehnaním pre Cirkev na Slovensku boli aj hlboko veriaci aktívni laici, vychovaní v niektorých spoločenstvách už za vojny a pred r. 1950. Svojou vierou a schopnosťami a s veľkým apoštolským zápalom vedeli vo väzeniach i v civilnom živote povzbudzovať a prebúdzat' k viere a dávať do pohybu účinné náboženské hnutia.

4/ Osobitným darom pre život našej Cirkvi bolo vysvätenie neoficiálnych biskupov v r. 1950 a neskôr, ktorí popri svätení kňazov a inej osobnej apoštolskej činnosti, stali sa uznávanými zjadnocujúcimi autoritami, okolo ktorých sa vďačne začali združovať kňazi mimo pastorácie, v pastorácii, rehole i laické duchovné hnutia.

Jediným problémom, ktorý bolo treba vyriešiť, bola potreba odhaliť a vylúčiť niekoľko samozvaných ľudí, ktorí sa tiež vydávali za katolíckych biskupov, nevedno z akých záhadných miest usmerňovaných. Pri tomto vyjasňovaní veľmi pomohlo vyjadrenie pozitívneho stanoviska Sv. Stolice k autentickým neoficiálnym biskupom: /biskupovi Otčenášskovi, Matouškovi, Dubovskému, Korcovi/.

Pri verejne neorganizovanej pastoračno-apoštolskej činnosti, ojedinele niektorá malá skupina kňazov, prípadne laikov, dostáva niekedy pokušenie /podobne ako v iných krajinách/ vyhýbať sa kontrole zo strany Cirkvi a potom ľahko sa môže aj prikloniť k nie celkom autentickým, i necirkevným názorom. Aj takýto problém sa už ľahšie rieši autoritou neoficiálnych biskupov.

5/ Nie v poslednom rade veľa vďačíme všetkým našim trpiacim, v minulosti predovšetkým väzňom, teraz hlavne ťažko chorým a invalidom-vozičkarom, ktorí veľkodušne spojili svoje modlitby, utrpenia, ba i obeť života na podporu Cirkvi a apoštolátu. Len Pán vie, koľko konverzií a úspešných duchovných podujatí vďačí práve im za svoje krásne výsledky.

6/ Napokon aj v mene všetkých u nás, nemôžem nevyjadriť aj tu našu hlbokú vďačnosť aj Vám všetkým, za hranicami, za Vašu nesmiernu morálnu i duchovnú pomoc a solidaritu, ktorú sme si zvlášť cenili v čase najväčšieho utrpenia a úzkosti. Ona prekračuje všetky vzdialenosti a hranice a je veľkou nádejou pre budúcnosť dnešného rozháraného ľudstva a solídnym základom pre opravdivý trvalý mier v novej "civilizácii lásky".

7/ Myslím však, že najpochopteľnejším vysvetlením nášho morálneho prežitia, ba nádejnej obrody ak nie duchovnej "revolúcie", zvlášť našej mladej generácie, bola a je naša tradičná úcta a vernosť Sedembolestnej P. Márii, hlavnej patrónke Slovenska, ku ktorej sa náš národ zvlášť v najťažších skúškach stále utiekal. Ona nás dnes ešte tesnejšie než v minulosti, zjednocuje so Sv. Otcom, Jánom Pavlom II., jej veľkým ctiteľom, ktorého hlas sledoval náš národ vždy práve v najťažších chvíľach, všetkými možnými cestami. Chceli by sme aj touto cestou poďakovať Sv. Stolicy a Sv. Otcovi zvlášť, za jeho veľkorysú duchovnú pomoc, oporu a modlitby i obeť, ktorými nás povzbudzoval a túžime veľmi a prosíme o to, aby mohol prísť povzbudiť nás vo viere i osobne!

Jeho povzbudivé prejavy, apoštolské listy a encykliky, áno, i všetky jeho zahraničné cesty, ktoré sme tak trochu iným národom aj závideli ale sledovali sme ich s nie menšou radosťou, ako keby patrili nám; ale zvlášť jeho osobitná láska, pozornosť a pochopenie i pre náš malý národ, sú pre nás vždy veľkým zdrojom opory a istoty, lebo nás spoľahlivo vedú k tomu, ktorý nikdy nikoho nemôže sklamať.

V bratskom "objatí" so všetkými Vami a s bozkom lásky a pokoja, prosím Vás i v mene všetkých našich, i naďalej o Vašu veľkodušnú duchovnú pomoc, solidaritu a požehnanie.

V pokore oddaný laický auditor

Silvester Krčméry
Košická 30

821 09 B R A T I S L A V A - Č S S R

P o h r e b b i s k u p a G á b r i š a

Dňa 13. novembra 1987 zomrel apoštolský administrátor trnavskej diecézy biskup Dr. Július Gábriš. Bolo to práve v deň započatia novény k Trnavskej Panne Márii.

V stredu 18. 11. sa konal pohreb - najprv v Trnave o 9.00 h a potom v Tesárskych Mlyňanoch o 15.00 h.

V Trnave sa pohrebných obradov zúčastnilo asi 500 kňazov z celého Slovenska, cirkevní hodnostári z Vatikánu a okolitých krajín a asi 12 tisíc veriacich.

Svätú omšu slúžil biskup Feranec spolu s kard. Königom z Viedne a kard. Tomáškom. Koncelebrovali všetci prítomní kňazi.

Svätý Otec Ján Pavol II. poslal novému administrátorovi diecézy Jánovi Sokolovi nasledujúci telegram:

+ + + + +

Dôstojný pán Ján Sokol,
diecézny administrátor,
Svätoplukova 3, Trnava

Dozvediac sa o zbožnej smrti, ktorá po dlhej a ťažkej chorobe znášanej v kresťanskom duchu zastihla trnavského administrátora Júliusa Gábriša, aj ja sa pripájam k smútku duchovných a veriacich tejto arcidiecézy a vyprosujem večný pokoj duši tohto pastiera, ktorý s vytrvalosťou a horlivosťou dával osobný príklad služby Cirkvi.

Ako výraz uznania tejto jeho služby nariadil som mu dať titul a arcibiskupskú hodnosť ad personam - ako osobe - udeľujúc ochotne celej arcidiecéze ponorenej do smútku svoje apoštolské požehnanie.

Pápež Ján Pavol II.

dané vo Vatikáne 13. 11. 1987

+ + + + +

Na pohrebe prehovorili biskup Feranec, arcbp. Silvestrini, kard. Tomášek, za bývalých žiakov MUDr. Kopecký, dr. Máčovský za štátnu správu, a za bývalých farníkov z Nového Mesta nad Váhom terajší farár A. Kalúz.

V rodných Tesárskych Mlyňanoch pochoval bp. Gábriša nitriansky biskup J. Pásztor. Po svätej omši sa veriaci odobrali v sviečkovom sprievode na cintorín. Hrali miestne kapely. V stredu večer bola zádušná sv. omša za nebohého biskupa v Ústave sv. Cyrila a Metóda v Ríme, ktorú slúžil Msgr. Anton Botek.

Prejav kard. Tomáška bol iste najúprimnejšou rozlúčkou s nebohým arcibiskupom Gábrišom /v plnom znení ho uverejnilo 16. číslo RoS/

1888 - Don Bosco žije - 1988

Dňa 31. januára 1988 sme si pripomenuli sté výročie smrti sv. J. Bosca. Niektorí ho považujú za jednu z najvýznamnejších osobností 19. storočia, iní ho nazývajú "nadčasovým svätcom", otcom a učiteľom opustenej mládeže a moderným pedagógom, ktorý si vo svojej výchove počínal ako neobyčajne nadaný psychológ. Bol plodným spisovateľom, rozširoval dobrú tlač, vydával katechetické príručky a pomôcky. Ako "Boží staviteľ" budoval ústavy, oratória, ale i kostoly a baziliky za veľmi zložitých a ťažkých podmienok. Je zakladateľom rehoľnej spoločnosti saleziánov /SDB/ a Dcéry Panny Márie Pomocnice /FMA/, tiež Združenia saleziánskych spolupracovníkov a organizátorom misijných výprav.

Z jeho bohatého života pre súčasnosť vyberáme:

Sv. Ján Bosco sa narodil 16. 8. 1815 v osade Bechni pri mestečku Castelnuovo d'Asti /dnes Castelnuovo don Bosco/ v turínskej diecéze. Po prekonaní mnohých prekážok a ťažkostí bol vysvätený na kňaza v r. 1841.

V Don Boscovi obdivujeme žiarivý súlad prírody a milosti. Ako človek hlboko ľudský, bohatý na čnosti svojho ľudu, bol otvorený pre skutočnosti sveta. Ako človek hlboko Boží, obdarený darmi Svätého Ducha žil "akoby videl Nevi-

ditel'ného" /hebr. 11,27/. Tieto dva aspekty splynuli u neho do pevného, jednotného i napriek prekážkam a námahám s citlivým a veľkodušným srdcom. Jenó nástupca vo vedení saleziánskej spoločnosti blahoslavený Don Rua o ňom napísal: "Neurobil krok, nepovedal slovo a nepodnikov nič, čo by nesmerovalo k záchrane mládeže. Nič mu tak neležalo na srdci, ako spása duší."

Záujem Don Bisca už ako mladého kňaza sa sústreďoval na opustenú mládež, ktorú si vedel získať láskou a priviesť ju k viere. Prehlboval jej vnútornú túžbu po dobre a oživoval jej zdravé sebavedomie pomocou cieľavedomej činnosti. Cieľom jeho výchovy bolo urobiť z mladých čestných občanov a dobrých kresťanov. Vychovával neobyčajne úspešne.

Spočiatku nezamýšľal vytvoriť nejaký výchovný systém. Až v r. 1877 na podnet priateľov napísal niekoľko myšlienok o výchove v spise "Krátka úvaha o preventívnom systéme". Podstatu tohto systému možno vyjadriť jednou vetou: "Preventívny systém sa opiera o rozum, vieru a láskavosť". Preto vylučuje všetky ťažšie tresty a usiluje sa vyhýbať aj trestom ľahkým.

Uplatňovať vo výchove vieru znamenalo pre Don Bosca pomôcť získať solidné náboženské vedomosti, preniknúť celý život úprimnou vierou a činnou láskou. Neodmysliteľnými výchovnými prostriedkami sú sviatosti, najmä sv. spoveď a sv. prijímanie. Don Bosco učil hlbokú úctu k Panne Márii a vytrvalej vernosti Cerkvi a jej viditeľnej hlave pápežovi.

Výchova bola Don Boscovi vecou srdca, prežiarená láskou a jeho láska bola otcovská, bratská a priateľská, schopná utvárať dobré vzťahy. Táto láskavosť pramenila z Božej lásky. Vnúdnou pozornosťou pomáhal mladým prechádzať negatívnymi skúsenosťami a rozvíjať pozitívne vlastnosti.

V r. 1852 Don Bosco zhromaždil pár vybraných chovancov a naznačil im prvé smernice novej "spoločnosti", ktorá spôsobom svojho života mala byť protiváhou vtedy rozvíjajúceho sa protestantizmu, liberalizmu a jansenizmu. Za patróna svojej spoločnosti si zvolili sv. Františka Saleského. Podľa jeho príkladu sa usiloval skladať do medziludských vzťahov lásku, vnúdnosť a jemnosť. Konštituovanie spoločnosti narážalo na veľa spoločenských, politických i náboženských rozporov, ktoré v tom čase vládli v Taliansku. Saleziánska spoločnosť bola definitívne schválená Svätou Stolicou 13. 4. 1874. Spoločnosť rýchlo vzrastala. Pri úradnom schválení mala 350 členov a v čase Don Boscovej smrti počet členov bol 768. Teraz je na svete takmer 18 000 saleziánov.

Don Bosco v r. 1871 založil aj rehoľnú kongregáciu pre výchovu dievčat, ktorá sa venovala apoštolátu na školách, v ústavoch, v nemocniciach, v misiách a všade tam, kde bola dievčenská mládež. Ich prvou predstavenou bola sv. Mária Dominika Mazzarellová. Stanovy ich rehoľného života potvrdila sv. Stolica v r. 1906.

Don Bosco potreboval aj ochotných spolupracovníkov. Najprv ich hľadal medzi chlapcami, neskôr medzi ochotnými ľuďmi, ktorí mali "voľný čas, rozum, majetok a dobrú vôľu" spolupracovať v službe opustenej mládeži. V r. 1850 založil Združenie saleziánskych spolupracovníkov, ktoré sa rozšírilo všade tam, kde pôsobila saleziáni. Združenie bolo oficiálne schválené r. 1987 na spôsob tretieho rádu.

Práca s mládežou si vyžadovala aj strechu nad hlavou. Don Bosco sa stal naozajstným "Božím staviteľom". Najprv postavil oratórium v Turíne na Valdokku s kaplnkou z Pinardiho kólne, potom tu vybudoval kostol sv. Františka Saleského /1860/. Rast počtu jeho chovancov si postupne žiadal stavbu nových výchovných ústavov i väčšieho kostola. Schválenie stavby baziliky Panny Márie Pomocnice v Turíne sa stretlo s veľkými úradnými ťažkosťami, nehovoriac o tom, že na reálnu stavbu nemal žiadne peniaze. Nedal sa odradiť ťažkosťami a za päť rokov bola bazilika postavená /posvätená 9. 6. 1868/. Pod jeho vedením vznikla v Turíne i ďalšia stavba - kostol sv. Jána Evanjelistu, ktorý bol ukončený v r. 1882.

Bazilika Božského Srdca v Ríme nemohla byť realizovaná pre rozličné ťažkosti, najmä finančné. V r. 1880 pápež Lev XIII. prizval na pomoc Don Bosca, ktorý zorganizoval zbieranie miloďarov. O 7 rokov bazilika bola postavená / 14. 5. 1887/. Pri jej posviacke Don Bosco plakal dojatím i radosťou, pochopiac tajomstvo, ktoré mu Panna Mária už v detskom veku naznačila slovami: "Raz všetko pochopíš..."

Don Bosco bol po celý život milosrdným samaritánom. Navštevoval väznice, chorých, opustených, najmä ak išlo o mladých. Jedným prinášal povzbudenie, útechu, inšpiráciu v duchovnom živote, iným skutočné telesné a duševné zdravie. Keď v júli r. 1854 vypukol v Turíne mor, arcibiskup vyzval kňazov, rehoľníkov a sestričky, aby pomohli pri ošetrovaní postihnutých. Vtedy sa Don Bosco obrátil na svojich chovancov s prosbou o pomoc a každého uistil, že Panna Mária mu pomôže. Každému dal na krk medailónik Panny Márie s pripomienkou: "Obetuj sa a modli sa, Panna Mária Ťa ochráni." Skutočnosť je taká, že ani jeden z 50 chovancov neochorel počas služby chorým na cholera. Po skončení epidémie všetci sa zdraví vrátili do oratória a pokračovali v štúdiu.

Don Bosco už vo svojej mladosti chcel vstúpiť do niektorej z misijných spoločností alebo odísť do misií. Jeho túžby sa neskôr splnili tým, že svojich saleziánov posielal do misií: 1875 Argentína, Patagónia, Ecuador, Brazília, Paraguaj. V r. 1877 odchádzajú aj prvé misionárky, Dcéry Panny Márie Pomocnice a pôsobenie saleziánov sa rozširuje do Číny, /1920/, Indie /1928/, neskôr do Japonska, Afriky. O sto rokov bolo v misiách už 3 200 saleziánskych rehoľníkov a rehoľníc.

Popri spomenutej bohatej činnosti aj cez kultúru pôsobil na svojich chovancov. Boli to rozličné hry, ktorými si získaval chlapcov, i vyplňanie voľného času veselými, divadelnými či kúzelníckymi nápadmi. Hovoril, že "zlá tlač kazí a dobrá napráva". Sám sa postaral o to, aby sa dostali do rúk mladých čitateľov pútavé a poučné náboženské články. Za svojho života napísal 130 zväzkov kníh najrôznejšieho žánru: dejepisné a poučné príručky a životopisy, asketické diela, apologetická literatúra. Treba spomenúť i neskôr založenú knižnicu talianskej mládeže /Biblioteca della gioventú Italiana/, ktorá vydávala periodiká pre mládež a podporovala dobrú knihu. Don Bosco bol autorom i mnohých divadelných hier pre mládež, písal aj rozprávky a texty k diapozitívom. Neskôr vznikli celé série pre mládež, dnes známe ako "Filmini di don Bosco".

V jeho životopisoch sa často opisujú "prorocké sny" či reálne vízie, ktorými bol Bohom oslovený a zároveň poučaný o svojom poslaní v živote. Riadil sa Božími pokynmi, neustával v modlitbe a plne spolupracoval s Božou milosťou. V tom je tajomstvo jeho svätého života.

V škole jeho svätosti vyrástol za pomerne krátky čas celý zástup svätých a kandidátov svätosti /Sv. Dominik Savio, sv. Mária D. Mazarellová, bl. Michal Rua, bl. Alois Versiglia, bl. Callixt Caravario a mnohí ďalší/.

K blahodárnemu vplyvu Don Boscovej výchovy na svoj život sa hlásia i mnohé významné osobnosti cerkevneho a občianskeho života. Aj sám sv. Otec Ján Pavol II. sa vyslovil: "Rodičia ma naučili úctiť si Ježiša Krista, Don Boscovi saleziáni, ktorým vďačím za svoje kňazské povolanie, mi vstúpili do srdca lásku k Panne Márii".

Úcta k Don Boscovi pokračovala aj po jeho smrti. V r. 1907 Cirkev vyhlásila Jána Bosca za ctihodného, r.1929 za blahoslaveného a r. 1934 za svätého. Pápež Pius XI. vyhlásil v r. 1936 sv. Jána Bosca za patróna katolíckych vydavateľov a Pius XII r. 1958 za nebeského ochrancu učňovskej mládeže.

Don Boscovo dielo na Slovensku má tiež svoju históriu. Prví saleziáni sa pripravovali v Taliansku. Na Slovensko prišli v r. 1924 a to do Šaštína. Postupne vzrastali aj počtom a účinkovanie sa rozšírilo po celom Slovensku. Do r. 1950 bolo na Slovensku založených 13 ústavov: Šaštín /1924/, Sv. Beňa-

edik /1929/, Bratislava, Miletičova ul. /1933/, Trnava /1936/, Bratislava-Trnávka /1937/, Žilina /1938/, Michalovce /1941/, Trnava-Kopánka /1941/, Topoľčany /1942/, Nitra /1942/, Komárno /1945/, Sv. Kríž n/Hr. /1946/, Hody pri Galante /1947/. V 13 saleziánskych domoch účinkovalo 280 saleziánov kňazov, klerikov a koadjutorov spolu s novicmi. Za krátku dobu mnohí kňazi, klerici a koadjutori odišli aj do zámorských misií. Pokračujú v práci v zahraničí, kde robia veľa dobrého pre Cirkev i pre svojich spolurodákov. Všetky tieto ústavy boli 14. apríla 1950 štátom zrušené a saleziánom bola zakázaná ich výchovná činnosť.

Pri pohľade na živú činnosť saleziánov vo svete veríme i v pokračovanie Don Boscovho diela na Slovensku. Aby jeho duch naplno pôsobil medzi našou mládežou, modlíme sa s Cirkvou:

"Všemohúci Bože, vo svätom kňazovi Jánovi Boscovi dal si mládeži láskavého otca a učiteľa;
prosíme Ťa, zapál' aj nás takou láskou, akou horelo jeho srdce, aby sme neúnavne hľadali duše a vytrvalo slúžili iba Tebe".

Literatúra:

1. P. Alberti: Don Bosco /Jur Koza-Matejov/. Vydala správa saleziánskych spolupracovníkov, Bratislava, 1947.
2. G. B. Lemoyne, A. Amadei, E. Ceria et al.: Memorie Biografiche. 18-zväzkové dielo.
3. N. Musio, A. Paulíny: Nebol to len sen. Slov. ústav sv. Cyrila a Metoda, Rím 1882.
4. Nestačí ich milovať .../list sv. Jána Bosca z r. 1884/. Vydal Slov. ústav sv. Cyrila a Metoda, Rím 1884.

/j/

* * * * *

Kňaz musí byť

Celkom veľkým a celkom malým,
vznešenej mysle ako z kráľovského rodu,
prostý a jednoduchý ako sluha.
Hrdinom, ktorý sám seba premochol,
človekom, ktorý s Bohom zápasil.
Zdrojom svätého života,
hriešnikom, ktorému Boh odpustil,
pánom nad vlastnými žiadosťami.
Sluhom slabých a ponížených,
ktorý sa nahrbí pred veľikánmi,
ale skláňa sa k najmenším.
Žiakom svojho MAJSTRA, vodcom v boji duchov.
Žobrákom s prosebnou dľaňou,
poslom so zlatými darmi.
Mužom na bojiskách, matkou u lôžka nemocných.
Starcom, ktorý dychti po najvyššom a i to
najmenšie má v úcte.
Ktorý je určený pre radosť a dôverne pozná žiaľ,
a ďaleko je od všetkej závislosti.
Ktorý je v myslení jasný, v reči pravdivý,
priateľ pokoja, napriateľ ľanivosti,
ktorý pevne v sebe stojí
- teda celkom iný než som ja!

Romano Guardini

L i t u r g i a a k o p o s v ä t n á h r a .

ROMANO GUARDINI /1885-1968/, vynikajúci mysliteľ, teológ a dušpastier, poukazuje na zmysel liturgie, ktorý spočíva v tom, že človek môže byť pred Bohom, žiť jeho životom, prebývať vo svätom svetle Božích skutočností, právd, tajomstiev a znamií, aby realizujúc najosobitejší zmysel svojej existencie mohol sa pred Bohom "tešiť svojej mladosti". Cez stáročia sa liturgia snažila v rôznorodosti foriem dať výraz tejto svätej hre, ktorú človek uskutočňuje pred Bohom.

Vážne naladené povahy, úplne zamerané na hľadanie pravdy, ktoré vo všetkom vidia morálnu úlohu a všade hľadajú cieľovosť, sa často pri chápaní liturgie potýkajú s osobitnými ťažkosťami. Liturgia sa im zdá ako čosi bezcieľné, ako zbytočná ceremónia, nepotrebný, nejasný, umelý výtvar. Pohoršujú sa hlavne nad tým, s akou mučivou dôhľadnosťou dáva liturgia predpisy vzťahujúce sa na to, čo sa má konať teraz a čo potom, čo sa má diať na ľavej a čo na pravej strane, čo sa má hovoriť ticho a čo nahlas. Na čo je to všetko? To, čo je podstatné vo sv. omši - obetovanie a prijímanie - môže sa predsa uskutočniť tak jednoducho, prečo je teda potrebná taká zložitá stavba obradov bohoslužby. Potrebné svätenia by sa dali vykonať niekoľkými slovami, sviatosti by sa dali udeľovať úplne jednoducho - prečo teda všetky tie modlitby a zvyky? Pre túto svoju povahu sa liturgia často predstavuje ako čosi herecké či divadelné.

Spomínanú otázku treba celkom vážne prebrať. Hoci sa nevyskytuje u každého, predsa sa však vyskytuje a je znakom reflexívnej povahy človeka hľadajúceho podstatu vecí.

Otázka súvisí s otázkou všeobecnej povahy, s problémom cieľa, cieľovosti. Cieľovosťou v pravom zmysle rozumieme bežnú zásadu, ktorá veci alebo činnosti podriaďuje iným tak, že jeden predmet je zameraný na iný, existuje so zreteľom na iný. To, čo je podriadené - prostriedok, má význam len v takom stupni, v akom slúži tomu, čo je nadriadené - cieľu. Konajúci človek sa v ňom duchovne nezdrúžuje, prostriedok je pre neho len prechodnou etapou pre čosi iné, len cestou, až v cieľi je obsiahnutá jeho meta a odpočinok. Každý prostriedok skúmaný z tohto pohľadu musí dokázať, ako a či vôbec dovoľuje dosiahnuť cieľ. Takéto skúmanie je charakterizované snahou vylúčiť všetko, čo nepatrí k podstate vecí, čo je vedľajšie a prechodné. Platí tu zásada ekonomiky, aby pri najmenšom vynaložení síl, času a prostriedkov sa dosiahol, podľa možnosti dokonca, cieľ. Pre intelekt, ktorý použije takéto kritéria je charakteristické isté ponáhľanie sa v konaní, napnutie všetkých síl a tiež stručný objektivizmus.

Toto naladenie duše je správne a potrebné v celkovom obraze života. Dáva životu potrebnú vážnosť a istý smer. Je tiež v zhode so skutočnosťou, pretože fakticky všetko možno z určitého hľadiska skúmať z pohľadu cieľovosti.

Veľa životných situácií nachádza odôvodnenie vo svojej cieľovosti, napríklad hospodárska činnosť, všetky takéto situácie sú prinajmenej čiastočne alebo z nejakého zreteľa cieľové. Ale žiadny jav nepatrí celkom do poňatia cieľovosti a mnohé javy do neho patria len z malej časti. Spresníme: To čo veciam a javom dáva právo na existenciu a ospravedlňuje ich špecifičnosť, to nie je len, alebo nie predovšetkým ich cieľovosť. Či lístie a kvety majú neaký cieľ? Iste, sú predsa orgánmi živých rastlín, ale so zreteľom na cieľ nemuseli by mať taký alebo iný tvar alebo farbu, alebo určitú vôňu. Prečo je v prírode taká márnostatnosť tvarov, farieb a vôní? Prečo existuje taká rôznorodosť druhov? Predsa všetko by mohlo byť jednoduchšie. Celá

príroda by mohla byť zaplnená živými bytosťami a ich vývoj by sa mohol uskutočňovať oveľa rýchlejšie a cieľovejšie. Kritérium cieľovosti - použité dokonca bez výberu vo vzťahu k prírode - vzbudzuje tiež veľa výhrad. Môžeme sa úplne odôvodnene spýtať aký cieľ je obsiahnutý v tom, že tá, či oná rastlina, to či tamto zviera vôbec existuje? Či ono môže za to, že iné zvieratá sa ním živia? Istatne nie. Používajúc kritérium vonkajšej cieľovosti sa presvedčíme, že veľa vecí len čiastočne zodpovedá tomuto kritériu a niet takej veci, ktorá by bola celkom a absolutne zhodná s cieľom alebo lepšie povedané cieľová. Veľa vecí uvažovaných z tohto pohľadu je bezcieľových. V nejakej technickej konštrukcii, v stroji, alebo moste je všetko cieľové, podobne i v obchodnom podnikaní, alebo v štátnych záležitostiach - ale ani vzhľadom k týmto javom pojem cieľa nestačí plne zodpovedať otázku, odkiaľ sa berie ich právo na existenciu?

Ak chceme lepšie rozhodnúť v tejto záležitosti, musíme naše hľadisko postaviť ďalej. Pojem cieľa odvádza ťažisko veci od nej samej, chápe ju ako prechod k ďalekpsiahlej činnosti, totiž k smerovaniu k cieľu. Ale každá vec je tiež a niektoré sú skoro výlučne, čímisi existujúcim samo pre seba. Sú sami pre seba cieľom, ak sa ešte môže použiť tento pojem v tomto ďalšom význame. Lepšie sa tu dá použiť pojem zmyslu. Sú veci, ktoré nemajú žiaden cieľ v presnom význame tohto slova, ale majú zmysel. Tento zmysel má svoje odôvodnenie nie v tom, že by spôsobil neaký účinok, ktorý je mimo neho, žeby bol príčinou vzniku alebo premeny iných vecí, ale že je tým, čím je. Ak použijeme presné slovné pojmy, môžeme povedať, že sú to veci bezcieľné, ale plné zmyslu.

Cieľ a zmysel - to sú dve formy skutočnosti, ktorá dáva bytiu základ a právo k vlastnej existencii a podstate. S ohľadom na cieľ zapojuje sa daná vec do transcendentálneho poriadku, vychádzajúceho mimo ňu, s ohľadom na zmysel existuje sama pre seba.

Aký je zmysel existujúcej veci? Je ním to, že je a že je odrazom neko-nečného Boha. A aký je zmysel živej bytosti? Taký, aby žila, ukazovala svoj vnútorný život a rozkvitela ako prirodzené prejavenie sa živého Boha.

To sa týka prírody, ale podobné je to vo vzťahu k duchovnému životu. Má veda cieľ vo vlastnom zmysle slova? Nie. Pragmatizmus by jej ho chcel podstrčiť. Hľadá zmysel vedy v tom, že veda praje rozvoju človeka, že ho robí morálne lepším. To predsa značí oboznámenie sa s nezávislosťou a dôstojnosťou poznania. Veda nemá žiadny cieľ, ale má zmysel, a ten leží v nej samej: je ním Pravda. Zákonodarstvo má cieľ: chce podrobne určiť zásady konania v štáte. Právnická veda naproti tomu nemá žiaden cieľ, chce len poznať pravdu v právnických problémoch. Takou je i každá iná skutočná veda. Je poznaním Pravdy, je službou Pravde. Má neaký cieľ zmenie? Tiež nie, mohli by sme sa domnievať, že jeho cieľ je v tom, že vďaka nemu má umelec čo jesť a čo si obliecť. Alebo tiež, ako si myslelo osvietenstvo, že umenie poskytuje názorné príklady na lepšie pochopenie, a že učí čnosti. Umelecké dielo nemá žiadny cieľ, ale má zmysel, hlavne ten, aby bolo /ut sit/, aby v ňom podstata vecí a vnútorný život duše človeka - umelca pravdicú čistú podobu. Malo by byť SPLENDOR VERITATIS, odrazom krásy pravdy.

Ak život stratí prísny poriadok cieľov, stane sa umeleckým krásno-duchovným. Ale ak zostane uzavretý v prísnych hraniciach utilitarizmu, odumrie. Ale tieto zásady sa vzájomne podporujú. Užitočnosť je cieľom činnosti, práce, usporiadovania, zmysel je obsahom existencie prekvitajúceho, zreleho života. To sú dva póly existencie: cieľ a zmysel, snaženie a rast, práca a tvorba, usporiadovanie a tvorenie.

Obidva tieto zásadné smery nájdeme tiež v živote Cirkvi. Existuje v nej ponajprv silná štruktúra cieľov vtelená do kanonického práva, do zriadenia a správy Cirkvi.

Všetko to je prostriedkom nasmerovaným k jedinému cieľu, aby sa udržalo v behu veľké koleso správy Cirkvi. Pritom je rozhodujúce, či daná inštitúcia alebo zákon slúži spoločnému cieľu a či ho dosahuje s najmenším množstvom síl a času. Na tomto rozsiahlom reťeň organizácie práce musí panovať duch skutočnosti a prektičnosti.

Život Cirkvi sa však prejavuje i z druhej strany. Zahŕňa tú oblasť, ktorá je vo zvláštnom zmysle oslobodená od cieľovosti. Táto oblasť sa volá liturgia. Iste i ona obsahuje rad cieľov tvoriacich akési lešenie, ktoré ju podopiera. Tak napríklad sviatosti majú za úlohu poskytovať nám milosti. Tie však možno predpokladajúc primerané podmienky, dosiahnuť vo veľmi zjednodušenej forme. Udeľovanie sviatostí pri náhlych nehodách nám dáva obraz liturgickej činnosti, ktorá je celkom ohraničená svojím cieľom.

Azda možno povedať, že liturgia - každá činnosť a každá modlitba v nej - má za cieľ duchovne rozvíjať človeka. Sama liturgia však nemá žiaden vopred premyslený a zostavený pedagogický plán. Aby sme mohli spozorovať rozdiely, stačí porovnať priebeh jedného týždňa cirkevného roka s duchovnými cvičeniami sv. Ignáca z Loyoly. V nich je všetko vedome vyvážené a zamerané na určitú činnosť, každé cvičenie, každá modlitba, dokonca každý druh rekreačných hodín sa usiluje v premenu vôle človeka. Úplne ináč je to v liturgii. Najcharakteristickejšie je vari to, že liturgia nemá v týchto duchovných cvičeniach miesto. I liturgia chce vychovávať, ale nie vedomým cieľovo zameraným výchovným pôsobením, ale vytvorením vhodnej duchovnej atmosféry, v ktorej by človek mohol rásť a rozvíjať sa. Je tu taký rozdiel ako medzi výchovným systémom, v ktorom každý predmet a každé cvičenie je vypočítane a voľným poľom a lesom. Tam vedomé vzdelávanie, tu život v lone prírody, vnútorné vzrastanie spolu s ňou a v nej. Liturgia vytvára široký svet plný bohatstiev duchovného života a dovoľuje človeku pohybovať sa a rozvíjať sa v ňom. Tá hojnosť modlitieb, myšlienok, činnosti, to celé časové usporiadanie by sa stalo nezrozumiteľné, ak by sa na neho použilo kritérium prísnej a vecnej cieľovosti. Liturgia nemá žiaden "cieľ", alebo prinajmenej nemôže byť chápaná len z pohľadu samotnej cieľovosti.

Liturgia nie je nejakým prostriedkom používaným na dosiahnutie určitého účinku, ale prinajmenej do istého stupňa určuje si cieľ sama v sebe. Nie je prechodom k cieľu ležiacemu mimo ňu, ale živým svetom uzavretým v nej samej. To je dôležité. Ak sa to prehliadne, potom sa budú hľadať v liturgii výchovné aspekty rôzneho druhu, ktoré v nej skutočne môžu byť, ale nie sú podstatné.

Presne vzaté, liturgia už preto nemôže mať žiadny "cieľ", lebo existuje nie z ohľadu na človeka, ale z ohľadu na Boha. V nej sa človek nepozereá sám na seba, ale jeho pohľad je zameraný na Boha. Človek nemá v liturgii sám seba vychovávať, ale komfemplovať Božiu chválu.

Zmysel liturgie je v tom, aby človek bol pred Bohom, aby sa pred ním vylieval, aby žil Jeho životom v svätom svetle Božích skutočností, právd, tajomstiev a znamení, aby v nich obsiahol svoj vlastný skutočný a pravdivý život.

Vo Svätom Písme sú dve veľmi dôležité miesta, ktoré definitívnym spôsobom objasňujú túto otázku. Jedno sa nachádza v opise Ezechelovho videnia /1,4 - 24; 10,9n/ Ako tí ohniví cherubíni, ktorí "pred svojou tvárou, kam ich viedol Duch, tam išli /.../ chodili sem i tam, podobne žiaricemu blesku /.../ chodili a stáli /.../ zdvihli sa zo zeme /.../ I počul som trepot ich krídel, ako hukot veľkých vôd /.../ a keď postáli, mali krídla uvoľnené /.../ - aké sú "bezcieľné"!

Aké je to deprimujúce pre horlivého zástancu cielovosti. Oni sú "len" čistým nádherným pohybom, plným moci, ktorý je riadený Duchom Svätým. Tento pohyb nechce nič iného, len vyjadriť vnútornú existenciu Ducha, navonok prejavíť vnútornú žiaru a moc, a to je práve živý obraz liturgie.

A na inom mieste hovorí Múdrost: "Keď ustaloval základy zemskej, nuž ja som bola uňho chovankou a bola som deň po deň rozkošou jeho a hrala som sa pred ním v každý čas, na kruhu zeme jeho hrávala som sa... /Kniha prísloví 8,30-31/. To je rozhodujúce slovo!

Radost' a obdiv Večného Otca je príčinou, že Jeho Syn, Múdrost' a dokonalá plnosť všetkej Pravdy vylieva pred ním v nevypovedateľnej kráse svoju nekonečnú podstatu, v skutočne čistom šťastí života, bez neakého cieľa - lebo aký cieľ by mohol mať - ale v plnom poslednom zmysle: Syn "sa hrá" pred Otcem. A na tom spočíva život dokonalých bytostí, akým sú anjeli, ktorí sa bez neakého cieľa, ale v plnom tajomnom zmysle pohybujú pred Božou tvárou ako ich riadi duch v prítomnosti Božej sa hrajú, živo spievajú.

I v bežnom živote sú dva javy, ktoré predstavujú ten istý obraz. Je to detská hra a umelecká tvorba.

Dieťa nechce svojou hrou nič dosiahnuť. Jeho hra nemá žiadny cieľ. Nechce nič iného, len uvoľniť svoju energiu, ukázať svoj život, oslobodený od cielovosti, vo forme pohybu, slov a činností, a tým rásť a stávať sa čoraz plnšie samo sebou. Detská hra nemá cieľ, ale je plná hlbokého zmyslu, a jej zmysel je práve v tom, aby sa tento mladý život prejavil slobodne v myšlienkach a slovách, pohyboch a činnosti, aby plne vládok sám nad sebou, jednoducho by bol. A pretože dieťa nechce nič zvláštne, a preto, že sa vyjadruje neviazane, je jeho expresia, jeho prejav navonok harmonický, má krásnu jasnú formu. Jeho spontánne správanie sa stáva tancom a obrazom, rýmom, harmóniou, piesňou. A to je práve hra: život sa rozbieha slobodne a bez neakého cieľa, úplne berúc do vlastníctva seba samého a je plný zmyslu cez skutočnosť svojho bytia. A bude to v podstate pekná hra, ak sa jej nechá sloboda, ak neaké pedagogické metódy nezavedú do nej také úmysly, ktoré ju zbavia prirodzenosti.

S dospievaním sa začnú objavovať konflikty; do ľudskej existencie sa vkráda prvok konfliktu a oškľivosti. Človek si stavia pred seba to, čím chce byť a čím má byť a snaží sa tento ideál vo svojom živote realizovať. Pri realizácii svojich názorov sa však stratáva s veľkými prekážkami a zisťuje, že veľmi zriedka je človek tým, čím má byť a chce byť.

Človek chce tento konflikt medzi túžbou a skutočnosťou riešiť v inom poriadku, v neskutočnom svete fantázie - v umení. V umení sa človek usiluje dosiahnuť jednotu medzi tým, čo si praje a tým, čo dosahuje, medzi svojou dušou a prirodzenosťou, medzi telom a duchom. To sú podoby umenia. Úlohou umenia nie je poučovať, ani podávať určité pravdy, či vstúpiť do čnosti. Skutočný umelec sa na to nikdy nezameriaval. Umelec /v umení/ nechce nič iné, len premôcť /vnútorné rozpory/, vo svete fantázie predstaviť vyšší život, ku ktorému smeruje, ale ktorý v skutočnom živote dosahuje len v priblížení. Umelec chce len vyjadriť svoju podstatu a túžby, chce dať vonkajšia podobu svnútornej pravde. Podobne divák by nemal chcieť od umeleckého diela nič viac, ako možnosť zastaviť sa, oddýchnuť si, slobodne sa pohybovať uvedomiť si lepšiu časť svojej existencie a snažiť sa o splnenie svojich najvnútornejších túžob. Divák nemusí uvažovať, "rozumne" myslieť, ani hľadať poučenie a napomenutia.

Liturgia robí ešte čosi viac. Dáva človeku možnosť a príležitosť, aby vedený milosťou zrealizoval najosobitejší zmysel svojej existencie v zhode s Božím určením "byť Božím dieťaťom". V liturgii by sa mal človek pred Bohom tvárou "tešiť zo svojej mladosti". Je to iste niečo úplne nadprirodzeného, ale práve preto to súčasne zodpovedá najvnútornejšej ľudskej prirodzenosti. A pretože tento život je vyšší než ten, ktorému zničajná skutočnosť dáva príležitosť a formy výrazu, berie potrebné melódie a formy z oblasti, v ktorej ako jedinej ich môže nájsť, t. j. z umenia. Liturgia hovorí rozmerom a melódiou, pohybuje sa rozvážnym a slávnostným pohybom, oblieka sa do farieb a šiat, ktoré nepatria do obyčajného života, koná sa na miestach a v časoch, ktoré sú ustanovené a rozdelené podľa určených pravidiel. Stáva sa vo vyššom zmysle tohto slova životom dieťaťa, v ktorom všetko je obrazom, tancom a piesňou.

V liturgii je nám daný podivuhodný fakt: umenie a skutočnosť sa zjednocujú v nadprirodzenom detstve pred Bohom. To, čo doteraz malo svoje miesto len v neskutočnej sfére, v umeleckom predstavení, myslia sa rozličné formy umenia, sa tu stalo skutočnosťou ako výraz úplne uvedomelého ľudského života. Umenie a liturgia sú formami existencie a vyjadrením skutočného, ale nadprirodzeného života. A predsa i tento život má čosi spoločné so životom dieťaťa a s umením: je to oslobodenie od cieľa, ale pritom plnosť najhlbšieho zmyslu. Nie je to žiadna práca, ale zábava, hra.

Hrať sa pred Bohom, nevytvárať umelecké dielo, ale byť ním, to je najhlbší zmysel liturgie. Odtiaľ tiež liturgia berie to vznešené spojenie hlbkej vážnosti a Božskej radosti.

To, že liturgia tak starostlivo a rigorózne určuje tisícky predpisov, aké slová, gestá, farby, odev, náčinie má byť používané, pochopí len ten, kto je schopný dôstojného prežívania umenia a zábavy. Či ste niekedy videli niekedy s akou náznosťou si deti určujú pravidlá hry, ako sa má tancovať, ako sa majú držať ruky, čo znamená táto palica a čo tamten strom? Zdá sa to hlúpe len tomu, kto nepostrehne zmysel hry a kto vždy chce hľadať ospravedlnenie každej činnosti v konkrétnych cieľoch. A či ste niekedy čítali a možno i zakúsili s akou mučivou vážnosťou umelec žije v službe umeniu? Ako trpí pod bremenom "slova"? A to všetko v mene čohosi, čo nemá žiadny cieľ. Nie, skutočné umenie nemá nič spoločné s cieľmi. Dalo by sa uveriť, že umelec by vzal na seba tisíce dojmov, telo, horiace potrebou tvoriť, ak by svojim dielom nechcel dosiahnuť u diváka alebo čitateľa nič niac, iba nejaké morálne poučenie, ktoré by sa rovnako dobre dalo vysloviť v niekoľkých vetách nevyžadujúcich si žiadnu námahu, alebo v niekoľkých príkladoch z histórie, prípadne pomocou niekoľkých dobre vybraných diapozitívov? Veru nie! Byť umelcom znamená bojovať o nájdenie spôsobu vyjadrenia skrytého života preto, aby mohol byť vyjadrený. A okrem toho nič. Ale to je skutočne veľmi veľa! Je to odraz Božieho diela stvorenia a je napísané, že veci boli stvorené, aby boli, UT SINT.

To isté robí liturgia. I ona sa s nekonečnou starostlivosťou, s vážnosťou dieťaťa a svedomím veľkého umelca namáha, aby v tisíckach foriem dala výraz životu duše, životu svätému, zrodenému z Boha, len s tým cieľom, aby duša v nej mohla byť a žiť. Svätú hru, ktorú hrá duša pred Bohom, zregulovala prísnymi pravidlami. Ak by sme sa chceli dotknúť najhlbšieho základu tohto tajomstva, je to Duch Svätý, Duch ohňa a svätej disciplíny, "ktorý má moc nad každým slovom", je Tým, ktorý usporiadal túto hru, ktorú večná Mudrosť koná v Cirkvi, svojom Kráľovstve na zemi, pred tvárou Otca nebeského "a jej rozkošou" takisto "je byť medzi synmi ľudskými".

Len ten rozumie liturgii, kto sa nad tým nepohorší. Každý racionalizmus sa vždy obracal proti nej. Sláviť liturgiu znamená, nesený milosťou a vedený Cirkvou, stať sa živým umeleckým dielom pred Bohom, s cieľom byť a žiť v prítomnosti Božej, to znamená plniť Pánovo slovo a "byť ako deti". Znamená to raz navždy odhodiť falošnú obozretnosť dospelosti, ktorá vždy chce konať

cielovo, znamená to tak sa hrať ako to robil Dávid, keď tancoval pred Archou zmluvy. Zrejme sa pritom môže stať, že príliš múdri ľudia to nepochopia a budú sa vysmievať. Aj Dávid musel znieť vysmech Michol /2 Sm, 6,20n/.

V tom tiež spočíva úloha liturgickej výchovy, neučiť dušu všade vidieť len ciele, aby nechcela byť si príliš vedomá cieľa, príliš múdra a dospelá, ale aby sa naučila jednoducho žiť. Duša sa musí naučiť aspoň pri modlitbe rezignovať od konania usmerneného cieľmi, musí sa naučiť strácať čas pre Boha, vkladat' do svätej hry slová, myšlienky a gestá, nepýtajúc sa hneď: prečo a načo. Nechciť stále niečo konať, čosi dosahovať, čosi určitého tvoriť, ale naučiť sa v slobode, kráse a svätej radosť uskutočňovať pred Bohom liturgickú hru, ktorej sám Boh dal formu.

Napokon i večný život bude dokonalá realizácia tejto hry. A ak niekto toto nepochopí, či potom pochopí, že nebeská dokonalosť je "večnou hymnou chvály"? Či nebude patriť k tým starostlivým a praktickým ľuďom, ktorí takúto večnosť považujú za neurčitú a nudnú?

ROMANO GUARDINI

/Preklad "Guardini, R.: Liturgia jako svieta gra.,
W drodze, No 11.12, /159-160/, 1986, p.p. 95-102, "/

M a r i á n s k e p ú t n i c k e m i e s t a
n a S l o v e n s k u / 2 . č a s ť /

Väčšina pútnických miest na Slovensku vznikla v 16-18. stor., teda v období reformácie, ale hlavne v dobe intenzívnej rekatolizácie. Mnohé existovali ďaleko skôr, ako sú dokumentované /napr. o Marianke sa píše v 10.-11. stor., o Nitre sú zmienky v 11.-12. stor./, ale značná časť historických dokumentov sú v zahraničných archívoch /Rakúsko, Uhorsko/, alebo sa stratili v priebehu vojen a presunov obyvateľstva. Podľa dostupných informácií dve tretiny pútnických miest vznikli v rekatolizačnom procese a sú zasvätené úcte k Panne Márii. Zvlášť na východnom Slovensku v tom období vzniklo viacero mariánskych pútnických miest, čo sa vysvetľuje úpravou obyvateľstva, ktorí inklinovali k "mimoriadnym udalostiam" a mali aj potrebu osobitne si uctiť Panu Máriu práve touto formou.

Menší počet je na západnom Slovensku a sú staršie: Mariánka, Šaštín, Nitra. Na strednom Slovensku vznikli len dve centrá: Staré Hory a Banská Štiavnica. V oblasti severozápadného Slovenska Dubnica N/V a Višňové majú menší význam. Južné Slovensko, ale aj Kysuca a Orava, sú bez pútnických miest. V histórii istú úlohu zohrala značná roztratenosť osád, silný protestantský vplyv a poľsko-uhorské hranice. Oblasti roztrateného osídlenia boli poznačené málo intenzívnym náboženským životom a chabým komunikačným vplyvom.

Väčšina pútnických miest vznikala pri dôležitých cestách, križovatkách či riekach, kde bola zabezpečená aspoň nejaká možnosť dopravy. Smerom na Žitný ostrov je to Jánďšíková, Báč, smerom na Trnavu Červený Kameň, smerom na záhorie Mariánka, Borský sv. Mikuláš, Šaštín. Na považskej ceste ležia Sokolovce, Dubnica, Višňová, pozdĺž rieky Nitry Lehota, Nitra, Topolčany, pri rieke Žitave Topolčanky a na ceste Pohroním zas Nová Baňa a Staré Hory. Na východnom Slovensku sa sústreďuje popri rieke Toryse a v údolí rieky Poprad /Obišovce, Bertotovce, Veľký Šariš, Sabinov, Ľutina, Brezovica, Čirč, Bardejov, Rafajovce, Buková Hora, Humenné. Na piši ja to Levoča a Spišský Štvrtok.

Miesto	Čas vzniku /stor./	Miesto	Čas vzniku /stor./
Báč /Sv. Anton n/O /	17.	Marianka	10. - 17.
Banská Štiavnica	18.	Nitra	11. - 18.
Bardejov	19.	Nová Baňa	19.
Bertotovce	20.	Obišovce	16.
Borský Sv. Mikuláš	17.	Prešov	18.
Brezovica n/Torysou	20.	Rafajovce	18.
Buková Hora	18.	Sabinov	18.
Červený Kameň	17.	Sokolovce	18.
Čirč	19.	Spišský Štvrtok	14.
Dubnica n/Váhom	18.	Staré Hory	17.
Humenné	19.	Šaštín	17.
Jánošíková /Schildern/	18.	Topolčany	17.
Lehota pri Nitre	19.	Topolčianky	17.
Letanovce	18.	Trnava	18.
Levoča	13.	Veľký Šariš	18.
Ľutina	19.	Višňové	18.

Niektoré z pútnych miest sa rozrástli na celonárodné, osobitne tie, ktoré boli komunikačne dostupné. Mnohé z pútnických miest boli v duchovnej správe reholných spoločností, čo pozitívne vplývalo na duchovnú obrodu pútnikov /bola tu väčšia možnosť pristúpiť k sv. spovedi a poskytnúť sviatosti/. Medzi takéto pútnické miesta patrili: Šaštín, Levoča, Marianka, Staré Hory, Nitra a i.

Pútnické miesta na východnom Slovensku boli oboch obradov - gréckych i rímskych. Mnohí horliví kňazi sa už dávnejšie snažili o spojenie oboch rítov v čase púte, a tak zmierniť rozdiely spôsobené odlúčenosťou.

V minulosti sa pútnickým miestam pripisoval i hospodársky význam, keďže púte boli sprevádzané obchodovaním, nákupmi ovocia, cukríkov a devocionálií /cirkevné predmety na povzbudenie zbožnosti veriacich/. Napr. v Marianke bolo pred 2. svetovou vojnou 28 stálych obchodov s týmito predmetmi. Nitra a Levoča mali v čase púte výročný jarmok.

V r. 1935-40 sa vykonal prieskum pútnických miest, z ktorého uvádzame najnavštevovanejšie pútnické miesta a počet osád, ktoré sa púte zúčastnili:

Miesto	Počet zúčastnených osád	Počet pútnikov v tis.
Šaštín	vyše 220	100
Marianka	200	80
Nitra	24	30
Sv. Beňadik /zaniklé/	16	25
Prešov	20	22
Staré Hory	82	20
Levoča	43	15
Topolčany	23	15
Višňové	18	13
Banská Štiavnica	18	12
Humenné	26	10
Červený Kameň /zaniklé/	8	10
Veľký Šariš	15	8
Obišovce	22	8
Ľutina	36	6

/Tabuľka vyjadruje ročný počet pútnikov/

Ako vidíme, za posledných 50 rokov sa zmenil nielen charakter púťí, ale i návštevnosť jednotlivých miest. V súčasnosti poklesol počet pútnikov v Starých Horách, v Nitre, v Topolčanoch a v Marianke, vzrástol v Trnave, Gaboltove, Ľutíne a i. Nezanedbateľné sú i súčasné podmienky a možnosti súvisiace s duchovnou správou biskupstiev, farností a horlivosťou kňazov či jednotlivých osôb z príslušných oblastí.

Zhromažďovanie sa na pútnických miestach má mimoriadny význam, ale iba vtedy, ak nejde o izolovaný zážitok, ale o súčasť nášho duchovného života. Jasné vyjadrenie k tomuto problému priniesol Serafínsky svet č. 3/85: "Púte majú význam vtedy, keď ich účastníci po návrate domov - azda aj v izolácii - sa nezriekli zodpovednosti za vieru a budú ochotní ju vyznávať v rodine a mimo nej. Ak by boli iba masovým a trochu protestným zhromaždením, ktoré by vzbudilo povedomie "je nás mnoho", bolo by to málo. Púť má byť posilnením vo viere, v presvedčení, že Boží Duch pôsobí a pomáha vyznávať vieru aj keď nie sme podporení prítomnosťou spoluveriacich."

Lit.: Š. Fekete: Vznik, rozloženie a význam slovenských pútnických miest.

Národopisný zborník, r. VIII, č. 3, str. 125-143.

/j/

M o n s . V i k t o r T r s t e n s k ý 8 0 - r o č n ý

Narodil sa 28. marca 1908 v Trstenej ako deviaty, najmladší zo súrodencov. Otec Jozef, matka Mária rod. Abaffy, maloroľníci. Zo súrodencov žije ešte 93 ročná sestra Katarína v USA. Nižšie gymnázium, z toho dve triedy ešte v maďarskej ére, absolvoval v Trstenej, vyššie triedy v Levoči, kde maturoval r. 1926. Päťročné bohoslovecké štúdium absolvoval v Spišskej Kapitule. Za celý čas mu bol rektorom kanonik J. Vojtiček z Oravskej Lipnice, ktorý ako farár v Zákamennom odchoval národu a Cirkvi veľkého biskupa a národného velikána Jána Vojtaššáka. Medzi profesormi spišského bohoslovicia pôsobili na Trstenského vývoj vedecko filozofické kapacity, akými boli Ferko Skyčák /filozofia/ a prof. Jozef Špirko, bezpochyby náš najväčší historik slovenskej minulosti nielen cirkevnej, ale aj národnej.

Popri štúdiu filozofie a teológie pôsobila na Trstenského vývoj aj neobyčajne bohatá literárna a publikačná činnosť bohoslovcov v literárnom Spolku sv. Pavla, ktorej sa zúčastňoval s takými neskoršími zjavmi v literárnom živote Slovenska, akými boli Ladislav Hanus, Jozef Kútnik Šmálov, Janko Silan, Paľo Oliva, Peter Makoš a ďalší.

V roku 1931 vysvätil ho na kňaza biskup J. Vojtaššák. Kaplánske roky absolvoval v kňazskej službe v Levoči, Veselom na Orave, v Rudňanoch a v Starej Ľubovni.

Od roku 1934 ako farár pôsobil štyri roky v podhorskej obci Spišskej Magury - v Reľove. Tu v bystrom pozorovaní života a jeho javov v slovenskej katolíckej tlači, ale i v politicko-národnej, objavovali sa bystré, s hlbokým precítením písané jeho články a reporty pod pseudonymom Magurčan.

Nový rok 1939 začal, ešte ako mladý ale už známy kňaz, ako farár v Dolnom Kubíne. Na tamajšom gymnáziu pôsobil ako katechéta pri výchove katolíckej inteligencie. Počas vojnových rokov sa jeho pôsobenie rozšírilo na územie celej Oravy na poli výchovy katolíckej mládeže v organiza-

ciách SKM, Katolíckeho skautingu, robotníckej mládeže.

Frontové udalosti ho zasiahli tvrďšie. Už akoby náznakom toho, čo ho od tých čias až doteraz malo čakať. Faru obsadili frontové jednotky s veliteľským stanoviskom. Dokonca ho vtedy po prvý raz uväznili, ale na všeobecný zákrok veriacich bol prepustený.

Jeho vlastné kalvária vo väzniciach a pracovných táboroch, doslova na území celého štátu, trvala od roku 1949 až do r. 1969, teda plných 20 rokov.

Z podnetu štátneho činiteľa Rudolfa Strechaja ho zatkli a odviezli do Žiliny, odtiaľ do Ilavy - pre podporovanie rehoľných Sestier saleziánok. Z Ilavy do pracovných táborov v Hronci a v Novákoch a opäť do Ilavy. Istý čas mu ponúkali prepustenie, ak si podá žiadosť o milosť. Keďže v žiadosti by bol musel prosiť o milosť za svojej "nezákonnej činnosti", odmietol. Z Ilavy prešiel do pracovného tábora v Trenčíne a do Modenku - Sládečkoviec.

Z dôvodu, že neoznámil návštevníka zo zahraničia, odsúdili ho v Bratislave na dva roky. Strávil ich v Leopoldove a v Handlovských baniach. Pre pôsobenie medzi väzňami a robotníkmi ho poslali do jáchymovských život ohrozujúcich uránových baní na pracovisko nazývané Peklo. Spolu s mnohými politicky a nábožensky významnými činiteľmi, ale aj s najťažšími zločincami. Neskôr bol prevezený aj do tábora Svatopluk a na istý čas do väznice v Ružyni.

Po skončení trestu strávil najskôr 6 mesiacov v kňazskom tábore v Pezinku, odtiaľ ho previezli do vojenského tábora v Plzni, v Rokycanoch, Zvolene a B. Bystrici.

1. júna 1954 bol prepustený na slobodu. Ale bez možnosti pracovať v duchovnej službe. Dostával mesačne podporu 300 korún. Hoci ho po úraze v Trenčíne lekári uznali za práceneschopného, na zákrok činiteľov ŠtB museli toto rozhodnutie stiahnuť. V decembri 1957 ho zadeli do práce v lekární v Tvrdošíne. Ale už 13. januára 1958 ho uväznili v Žiline. Po 7 mesačnej vyšetrovacej väzbe ho odsúdili na 15 rokov väzenia z dôvodov, že navštevoval biskupa Jána Vojtaššáka, vtedy konfinovaného v Děčíne, ako aj za to, že povzbudzoval kňazov horlivo pracovať v duchovnej službe nielen v kostole, ale aj mimo neho. Po rozsudku ho odviezli na Pankrác, kde mu na jeho odvolanie sa proti rozsudku znížili trest na 9 rokov. Dostal sa na Mírov, do tzv. kňazského väzenia. Bol tam spolu s viac než 1000 spoluväzňami.

10. mája 1960 bol na amnestiu prepustený na slobodu. Vyše roka pracoval ako lesný robotník, potom ako skladník stavebnej pražskej firmy Konstruktiva.

Konečne po 20 rokoch nastúpil na základe zákroku spišského ordinára Jozefa Ligoša 15. októbra 1969 ako správca farnosti v Starej Ľubovni. Pôbil tam 4 roky a 4 mesiace. Jeho pôsobenie v Starej Ľubovni ho v očiach veriacich, ale aj ostatných občanov, postavilo do pozície apoštola ťažkých čias pre Cirkev a národ. Zo svojej fary urobil súčasne rehoľný domov sestričiek nadšených jeho prácou a dobe vyhovujúcimi metódami. Opäť sa rozprúdila práca v prostredí najohrozenejšom - medzi mládežou. Trstenský pôbil kázňami a vyučovaním mládeže v kostole, rehoľné sestry pôbili apoštolsky a charitatívne v rodinách a na pracoviskách mládeže i dospelých. Jeho nedelne i večerné kázne o problematike ateizmu a jeho pôsobení na rozklad rodinného ale aj verejného života zaplnili kostolné priestory poslucháčmi i zo širšieho okolia.

1. februára 1974 mu však odobrili štátny súhlas. O tejto skutočnosti sa dozvedel z dôverného prameňa deň pred nedeľou, v ktorú mal posledný raz slúžiť bohoslužby. Pripravil sa preto na rozlúčkovú kázeň s veriacimi. Urobil to spôsobom a silou ako predtým záhrebský arcibiskup kardinál Alojz Štepinac, keď sa J. Broz Tito rozhodol uvrhnúť ho do väzenia, postaviť pred súd a určiť mu trest smrti ako "úhlavnému nepriateľovi revolučného marxizmu".

Stepinacova kázeň zostane veľkým dokumentom doby, hlavne zámeru zničiť Cirkev mocenskými prostriedkami. Podobne zostane v trvalej pamäti list ostrihomského kardinála Mindszentyho o rok neskôr napísaný veriacim a duchovenstvu pred jeho odsúdením a uväznením.

Kázeň monsiñora Viktora Trstenského z poslednej januárovej nedele roku 1974 je svojim významom a silou tretím takým historickým dokumentom pre Cirkev nielen na Slovensku, ale i vo svete.

V Starej Ľubovni a na okolí nastalo po Trstenského kázni také vzrušenie, že mesto a okolie sa dostalo do stavu vojensko-bezpečnostného obkľúčenia silou takmer 500 ozbrojených príslušníkov.

Ateistickí verejní činitelia obvinili Trstenského z protištátnej činnosti, ktorej sa mal dopustiť tým, že na Vianoce usporiadal bez povolenia darčekovú službu pre stŕcov, deti a telesne postihnutých.

Po jeho násilnom vyvezení do rodnej Trstenej preukázali mu ľubovnian-skí veriaci takú oddanosť, ktorá sa javí až neveriteľná: Keďže nemal v Trstenej kde bývať, veriaci zo St. Ľubovne chodievali počas celého roka cez soboty a nedele do Trstenej, vzdialenej vyše 200 kilometrov a tu mu postavili priestranný dom na ulici Čsl. armády za kostolom. Tento čin zostane zaznačený v slovenských dejinách ako príklad obetavej vďačnosti národa svojim statočným duchovným otcom. Odvtedy už 13 rokov nachádzajú mnohí ľudia z rôznych krajov a spoločenských vrstiev v tomto dome odpovede na zložité otázky dnešnej doby ako i svetlo a silu vo svojom osobnom živote.

Pracovňu zdobí veľká maľba biskupa Jána Vojtaššáka. Viktor Trstenský napísal o ňom vyše 500 stránkové dielo, vyšlé v zahraničí, ktoré predstavuje akoby katolícky národný epos našej doby, v ktorom sa odzrkadľuje Vojtaššáková veľkosť.

Aj cestu svojho životného utrpenia, počas ktorého nevydal ston zúfalstva a pochybnosti, spracoval knižne v diele "Ako svedectvo".

Sila jeho osobnosti je dnes známa aj zodpovedným verejným štátnym činiteľom, počínajúc od prezidenta republiky až po stoly redakcií novín a časopisov, ktoré útočia proti Cirkvi nepravdami z mocenských pozícií. Odpovedá s pevným presvedčením o morálnej sile kresťanstva, opierajúc sa o Písmo sv. a učenie cirkevných otcov. Oba tieto pramene kresťanskej viery Trstenský obdivuhodne ovláda.

Ale s rovnakou silou ducha a výstižnou argumentáciou hovorí aj do vlastných radov tam, kde sa objavajú chyby a nedostatky, spôsobené ľudskou nedokonalosťou zasahujúcou niekedy aj vysokých cirkevných predstaviteľov, nevynímajúc ani samých biskupov. Platí to predovšetkým v prípade proticirkevne pôsobiaceho združenia Pacem in terris, zakázaného dekrétom Sv. Stolicy "Quidam episcopi" z 8. marca 1982.

Trstenský je na Slovensku takým výsostným hlasom, akým je v Čechách statočný a nebojácny český primas, pražský arcibiskup, kardinál František Tomášek, ktorý práve v našich dňoch volá k Božiemu ľudu: "Veľmi dôrazne pripomínam, že zbabelosť a strach sú nedôstojné opravdivého kresťana". /List zo 4.1.88/.

Vďačíme Bohu i našej Orave, ktorá dala národu a Cirkvi v potrebnom čase kňazské postavy Antona Bernoláka, Andreja Radlinského, Jozefa Kohútha, Jána Vojtaššáka a ďalších, že nám dala i takú veľkú osobnosť, akou je Viktor Trstenský.

Otec Viktor, žehnaj nám v deň tvojej osemdesiatky. Žehnaj nám i budúcim!

/pč/

Ž i v o t p o ž i v o t e

Túžba poznať smrť a posmrtný život je taká stará ako ľudstvo. Všetky staré národy nielenže mali predstavu o posmrtnom živote, ale aj vedeli členiť ríšu mŕtvych na nebo, peкло a očistec.

Egyptská kniha smrti

Najstaršie správy o kulte mŕtvych a druhom svete v starom Egypte pochádzajú z 3. tisícročia pred Kr. Kľúčové postavenie v egyptskej knihe smrti má mýtus "Osiris a Isis". Osiris bol mocný a spravodlivý kráľ. Hanebne ho zavraždil jeho vlastný brat Seth. Ale Osiris bol láskou svojej manželky Isidy vzkriesený k novému životu a stal sa neobmedzeným kráľom v ríši mŕtvych, pánom a sudcom všetkých mŕtvych. Stal sa posmrtným cieľom všetkých Egyptanov - vydať sa po smrti do krajiny zapadajúceho slnka, aby duša splynula s Osirisom. On vymeria každému jeho ďalší osud a jeho rozsudok je konečný a nemitel'ný.

Tibetská kniha smrti

Tento prastarý dokument obsahuje starú tibetskú múdrosť o smrti a posmrtnom živote. Má dve funkcie:

- a/ Má pomáhať umierajúcemu, aby sa na smrť náležite pripravil, abysa mu podarilo správne prejsť všetkými štádiami smrti a posmrtného života, aby sa dostal na druhý svet v dobrom duševnom stave, zbavený všetkých telesných záujmov.
- b/ Je akousi príručkou pre žijúcich, ako sa majú pri umierajúcom správať a ako mu pomáhať. Myšlienkami ho majú podporovať, aby sa šťastlivo odpútal od tohto sveta, a nemajú ho zdržiavať, ani sťažovať mu situáciu nadmernými prejavmi lásky a osobných citov.

Podľa "Tibetskej knihy smrti", keď sa duša oddelí od tela, ocitne sa v akejsi úžine, vníma tóny, zvuky vzbudzujúce hrôzu. Potom sa ocitne v hm-listom presvite a čuduje sa, že sa nachodí mimo svojho tela. Vidí svojich príbuzných, chce ich osloviť, ale oni to nevnímajú. Konečne pochopí, že je už na druhom svete. Existuje ďalej v akomsi "žiarivom tele", ktoré nie je z matérie. Jej myslenie je jasné a zreteľné. V žiarivom tele sa môže pohybovať aj voľne cez steny a hmotné predmety. Stretne sa s inými bytostami, ktoré existujú tak isto v žiarivom tele, a stretne sa aj so "žiarivým svetlom", ku ktorému sa má priblížiť s úctou a láskou. Zmocnia sa jej pocity nekonečného pokoja a ocitne sa pred akýmsi zrkadlom, v ktorom sa jej zjaví celý život na svete - od narodenia až po smrť - so všetkým dobrým aj zlým. Podľa toho bude potom duša súdená.

Grécka mytológia

Už najstaršie kultúrne pamiatky pohanského Grécka dokazujú, že Gréci verili v posmrtný život. Ríša mŕtvych - podsvetie - sa členila na nebo a peкло. Duše zomrelých sa tam pohybovali ako "blúdiace tieň", preto nebolo podsvetie nijako lákavé. Platila zásada, že radšej byť žobrákom v ríši slnka /tu na zemi/ než kráľom tieňov.

Sokrates /469 - 399 pred Kr./ sa o posmrtnom živote vyjadruje takto:

"Nikto si nesmie sám vziať život. Smrť je odlúčenie duše od tela. Duša sa musí zriekať všetkých telesných potrieb, inak bude trpieť. Ak bude hľadať len duchovné, nebude trpieť. Keď človek zomrie, bude žať plody svojich cností a necností. Odoberie sa na miesto, kde bude súdený. Duše tých, čo žili vo svete čestne a sväto, pôjdu do neba. Duše priemerných ľudí pôjdu na jazero Acheron a tam sa budú kajať a očisťovať od nepravostí. Nezmieriteľní zločinci, vykrádači chrámov a vrahovia budú uvrhnutí do pekla, odkiaľ nebude úniku."

Platón /472 - 347/ o smrti hovorí: "Telo je len dočasná schránka duše. Smrť znamená oslobodenie duše od tela. Duša je dokonalejšia a nepodlieha takým obmedzeniam ako telo. Duša oslobodená od tela myslí jasnejšie a poznáva veci v ich pravej podstate." Platón nepochyboval o posmrtnom živote, ale bol toho názoru, že ľudiana na svete to ťažko chápu, lebo sú odkázaní na svoje zmysly a naše zmysly sú nedokonalé a nespohľadlivé. Ľudská reč nie je schopná vyjadriť to, čo je za fyzickým svetom.

Rímska kultúra

Staroveká rímskapanonská kultúra bola pod bezprostredným vplyvom gréckej kultúry. Spomenáme len básnika Vergília. Jeho Aeneas zosťupil do podsvetia. Tam sudca Minos preskúma život každého zomrelého a odsúdi ho. Jeho rozsudok je prísny a nemeniteľný. Zomrelí sa gupujú v podsvetí podľa spoločného osudu. Potom uvidel široké polia smútku a tiegne bez radosti, kde sa zdržiavajú nešťastné duše. Ďalej uvidel hrozné miesto Tartarus - priestup zla, kde odpykávajú trest ťažkí zločinci. Napokon uvidí Elysium, miesto plné krásneho svetla a radosti. Zaznieva tam spiev v akordoch sedmohlasnej lýry. Niektoré duše sa hrajú v kvetinových záhonoch, iné tancujú a spievajú.

Výroky Starého a Nového zákona o smrti sú nám známe. Starý zákon nie je na dôkazy o posmrtnom živote tak bohatý, kým v Novom zákone viera vo večný život z neho jasne vyplýva.

Najnovšie pohľad na smrť

V poslednej dobe sa tanatologickej problematike vo svete venuje výraznejšia pozornosť. Svedčia o tom i výskumy zomierajúcich a reanimovaných pacientov, ktorí prežili klinickú smrť /Noyes 1972, Moody 1976, Kübler-Rossová 1973, Vojtěchovský 1979/

Výpovede ľudí, ktorí prežili klinickú smrť, majú spoločné znaky, ktoré možno zhrnúť do 14 kategórií:

- neschopnosť vyjadrenia. Tvrdia, že slovne či opisom ťažko vyjadriť to, čo prežili, zážitky sa ťažko opisujú
- osoby vnímali klinickú smrť akoby "z nadhľadu" - pozerali na liečebné zákroky, prácu personálu, počuli konštatovanie smrti
- osoby nepocítovali strach ani nič nepríjemné. Mali skôr pocit vyrovnanosti a pokoja
- častejšie počuli hlasité a nepríjemné zvuky - dunenie, preskanie, hučanie. Menej často mali zážitok príjemných zvukov - ako napr. hudby.
- cesta tunelom. Popisujú pohyb tmavým, úzkym priestorom s pocitmi krúženia a prepádávania sa
- opustenie vlastného tela. Ich telo akoby im bolo ľahostajné. Stávajú sa divákom, majú pocit vznášania sa
- stretnutie sa so zomrelými, ktorých poznali, akoby boli nimi očakávaní
- fenomén svetla - popisujú videnie jasne bieleho svetla, s ktorým bez slov komunikujú. Je to najsilnejší a zároveň veľmi príjemný zážitok.
- premietanie priebehu vlastného života. Človek má farebné, panoramatické videnie všetkého, čo prežil od detstva až po súčasnosť bez uvedomenia si časovej následnosti, všetko akoby prebiehalo naraz
- osoby akoby tu poznali hranice medzi životom a smrťou, uvedomujú si, že pri prekročení určitých hraníc už nebude návratu späť.
- návrat do života sa deje rovnakou cestou - pádom, stratou vedomia a býva sprevádzaný úzkosťou
- osoby, ktoré sa navrátili z klinickej smrti, majú sábrany hovoriť o svojich zážitkoch, aby neboli vyhlásení za šialencov
- vplyv zážitkov na ďalší život je veľmi silný. Zvyčajne veľkom menie spôsob svojho života, sú obrátení viac dovnútra, majú pocit ubohosti a zásadne zmenili svoj hodnotový systém. Majú ťažbu po vedení bez nadradenosti voči iným ľuďom.
- zmena postoja k smrti. Osoby, ktoré prežili klinickú smrť, sa už neboja zomierania

Okrem týchto fenoménov sa novšie popisujú aj menej známe, napr. "zážitok vševedúcnosti" - človek všetko chápe akoby naraz, bez komunikácie. Toto sa prichodom do tohto sveta znova stráca.

Výskumy vo svete naďalej pokračujú a pozornosť sa stále viac zameriava na systematické sledovanie týchto úkazov tým, že ich sledujú výskumníci rôznych medicínskych odborov - onkológovia, anesteziológovia, traumatológovia, psychiatri, klinickí psychológovia.

Niektorí lekári vysvetľujú tieto zážitky anoxémiou mozgu, priktorej sa môžu vyskytnúť halucinácie alebo mimoriadne zážitky. Tiež sa ukázalo, že nie každý človek, ktorý prežil klinickú smrť, mal tieto zážitky. Kým nie sú cel-

kom vedecky vysvetlené a overené na dostatočnom počte ľudí, treba k nim pristupovať obozretne.

To, čo bolo dosiaľ popísané potvrdzuje, že život po smrti existuje. Poznanie týchto javov by mnohým ľuďom prinieslo úľavu namiesto panického strachu pred smrťou.

Človek v modernej, konzumnej spoločnosti neprijíma myšlienky na smrť, lebo tieto sú sprevádzané pocitmi úzkosti a strachu. Podľa mienky viacerých autorov "človek zomiera podľa toho, ako žil", okolnosti, ktoré podmieňovali jeho život, vplývajú aj na jeho smrť. Sledovania zomierajúcich pacientov Dr. E. Kübler-Rossovej jednoznačne poukazujú na to, že veriaci zomierajú ľahšie. Vedia sa zmieriť s nutnosťou skončenia života i v mladšom veku, kým iní toto cítia ako osobnú porážku, prepadajú depresii.

Človek 20. storočia je rovnaký svojimi pocitmi, prežívaním a vnútorným svetom ako jeho predkovia. Možno pociťuje viac úzkosti a strachu z neznámeho, lebo sa "nemá o koho oprieť". Aj v hodinách zomierania ľudia potrebujú pomoc - tichú prítomnosť druhého človeka, pocit spolupatričnosti, ktorý je viac ako všetky utešujúce slová.

Lit.:

- Noyes, R.: The experience of dying. Psychiatry 35, 1972, pp. 174-184.
Moody, R.: Life after life. Stackpole Books, Harrisburg, 1976
Moody, R.: Nachdenken über Leben nach dem Tod, 1975
Kübler-Ross, E.: Interviews mit Sterbenden, Stuttgart-Berlin, 1972
Kübler-Ross, E.: Life and Death: Lessons from the dying, New York, 1973
Vojtěchovský, M.: Intrapsychické fenomény hraničných stavů mezi životem a smrtí, Čs. psychiatrie 76, 1979, str. 102-107.
Vojtěchovský, M.: Příprava na smrt. Psychoterapeutické aspekty v procesu umírání, Prakt. lék. 56, 1976, str. 576-579.

/j/

+ + + + + + + + + + + + +

Denník Pravda uverejnil 24. novembra 1987 článok pod názvom "Oneskorená ľútosť a čo sa za ňou skrýva". V článku sa píše - okrem iného - že som popredným predstaviteľom ilegálnych cirkevných štruktúr v Československu. Je to pre mňa lichotivé označenie, ale nie je pravdivé. Som katolík, nepovažujem sa však za predstaviteľa žiadnej cirkevnej štruktúry a žiadna cirkevná štruktúra nepokladá mňa za svojho predstaviteľa.

Bratislava, 7. 1. 1988

Ján Čarnogurský v.r.

+ + + + + + + + + + + + +

Počas uzávierky tohto čísla prebieha v Československu podpisová akcia na podporu 31-bodovej petície moravských katolíkov, ktorou sa navrhuje spoločné riešenie náboženskej situácie v ČSSR.

Petíciu svojou autoritou podporil pražský arcibiskup kardinál František Tomášek otvoreným listom zo 4. 1. 1988. Reakciou na jeho výzvu je doteraz najmasovejšia podpisová akcia vo východnej Európe.

Podrobnejšie informácie o tejto akcii prinesieme v nasledujúcom čísle.

+ + + + + + + + + + + + +